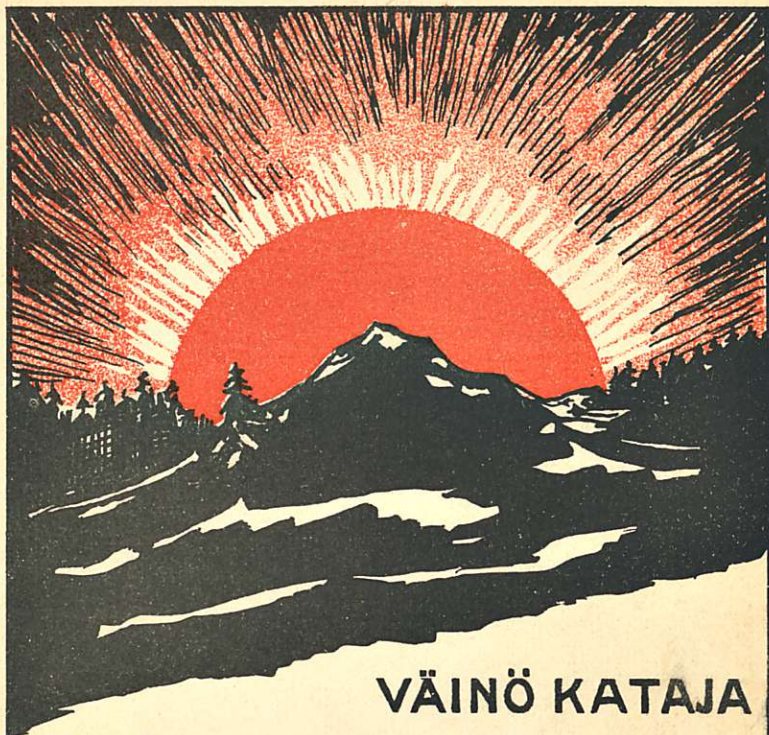

la ja
en
ään

R.

VÄINÖ KATAJA

Valteen elämään

IDYLLI ERÄMAASTA

AAK.

1:50

UUTUUSKIRJA

1917

NUMERO 1

1917

1917

1917

UUTEEN ELÄMÄÄN

1917

1917

1917

1917

1917

1917

1917

VÄINÖ KATAJA

on ennen julkaissut:

IRJA, kuvaus. 1: 50.

KULMUJA I, kertomuksia. 1: 60.

KULMUJA II, kertomuksia. 2: —.

VARAVALLESMANNINA, kertomuksia. 1: 50.

TUSKAA, kuvaus. 1: 25.

MAARLAISKUVIA I, kertomuksia. 2: —.

MAARLAISKUVIA II, kertomuksia. 2: —.

ELÄMÄN LOPPUESSA, romaani. 2: 50.

MAARLAISIA NEUVOMASSA, näytelmä. 1: 50.

KOKOUKSESTA PALATTUA, näytelmä. —: 50.

KANTOPÄÄN LUKUHUONEELLA, näytelmä. —: 75.

UUTEEN ELÄMÄÄN

IDYLLI ERÄMAASTA

KIRJOTTI

VÄINÖ KATAJA

KUSTANTAJA
ARVI A. KARISTO, HÄMEENLINNA

UUTTEN ERMÄÄN

BYLLI ERMÄÄSTÄ

UUTTEN ERMÄÄN

HÄMEENLINNA

O. Y. HÄMEENLINNAN UUSI KIRJAPAINO

1909

I.

Kaksi miestä kävelee kapeaa, mutkittelevaa polkua pitkin asutuilta mailta kivieliöön päin. Edellä astuvalla miehellä on kannannainen taakka selässään, mutta jälkimäisellä on vaan pienoinen kainalolaukku, joka riippuu olan yli olevassa nahkakantimessa. Polku on kapea, paikotellen kivikkorovaa ja pounikkaa. Välisti nousee se sileälle vaaran kyljelle ja välisti taas kuin kulkijalle huviksi, viepi hietaista männikkökangasta pitkin. Soiden poikki ei vie, eikä halkase jänkkiä, vaan niiden rantoja kiertää, metsän peitossa pysyen.

On valoisa ja lämmin Pohjolan kesäyö.

Vanhemmalle miehelle, joka edellä taakkoineen astuu, tuntuu tulevan lämmin ja palava. Hiki tippuu hänen kasvojaan pitkin, joita hän tuon tuostakin pyyhkäsee puseronsa hialla. Mutta reippaasti hän astuu, tottuneesti kiertää hän

polulla olevat kivet ja varmasti nousee jalka polun poikki kaatuneen lahon yli. Voimaa on vielä jänteissä ja tukevassa varressa, joustavuutta koko olennessa. Eivät ole hartiat kumarassa, sillä hän on lyhyenlöntä ja tanakkaa tekoa kuin petäjän tyvi. Paras miehuuden aika on sentään jo ollut sillä harmahtavat hiukset ohimolla ja rypyt silmäin ympärillä tietävät jo vanhuuden päivien alkaneen. Mutta tottunut on hän taakkoja selässään kantamaan, oppinut polkuja astumaan ja kiveliöitä kulkemaan. Koko ikänsä on kiveliössä asunut ja monesti seljässään elatuksen perheelleen sinne kuljettanut.

Hänen jälessään kävelevä mies on nuori vielä, hoikka ja heikonnäköinen. Vaatteet ja kengät ovat herrasmiehen ja keppi, jota hän levottomasti heiluttelee, on hienon maailman keikarin. Tukka on mustan kiiltävä, silmät suuret ja sini-set, mutta niiden ilme on väsynyt ja arka, samoin kuin koko olennessa on jotakin pelonsekaista ja pehmeää. Mutta vaikka häntä ei paino rasita, näyttää hän paljoa väsyneemmältä kuin hänen vanhempi kumppaninsa. Sillä hän on tottumaton kivikkopolkuja kulkemaan eikä

näytä hän karastuneelta kestämaan erämaan vaivoja eikä elämää. Vähä väliä töksähtää hänen jalkansa polun kiviin tai tarttuu risuihin. Vari on hänelläkin, vielä varimpi kuin toverilla. Lakkaamatta pyyhkii hän hikeä kasvoiltaan ja huijaa nenäliinallaan sääskiä ympäriltään.

Vanhemman miehen nimi on Heikki Kotarova, Illinginjärven uudistalon kovaa kokenut isäntä. Nuorempi on Kaarlo Savio, eteläsuomalainen kirjailija.

Kaksi päivää ovat he jo olleet matkalla. Suoraa itää kohden ovat kulkeneet, ensin koskista jokea pitkin veneen varassa, sitten jalkapatikassa.

Nyt oli viimeinen, mutta myöskin pisin ja raskain taival kuljettavana, ennenkun pääsisivät perille suuren saivovedestään kuuluisan Illinginjärven rannalle, jossa oli vaan yksi ainoa asukas ja talo.

Outoa ja omituista oli taival ollut Savion mielestä, outoa ja omituista koko tämä poh-

joinen maailma, josta ei ollut kuullut muuta kuin satuja kerrottavan. Kun he kirkonkylästä veneellä lähtivät painamaan vasta virtaan synkistä kivelioistä virtaavaa jokea pitkin, tuntui hänestä, että se oli viimeisiä ponnistuksia siihen uuteen elämään, jota hän oli hakemassa. Jyrkkien koskien alla oli hän noussut maihin ja kulki jalan koskenrannan polkua pitkin sen niskalle sillä aikaa kun Heikki kumppanineen kiskoi venettä koskea ylös. Yön aikoina oli kuljettu ja kuumimman päivän ollessa noustu maihin johonkin kosken rannalla olevaan taloon, jossa levähdettiin. Alajuoksultaan olivatkin joen molemmanpuoleiset rannat olleet taaajaan asuttuja, mutta kuta ylemmäs he ehtivät sitä mukaa harveni asutus, pienuivat viljelykset. Synkkä kiviö alkoi heti joen rannasta ja näytti ulottuvan maailman ääriin. Sinne tänne joen rannalle, etelään viettävälle rinteelle oli vielä joku uskaltanut mökkinsä salvaa ja kuokkia peltoa sen ympärille. Mutta joen latvoilla, suurien järvien rannoilla kuului olevan vankkoja asutuksia ja varakkaita kyliä, joiden asukkaat viillättivät näitäkin vesiä alas valta-

väylän varsille, mutta kulkivat toisaalle päinkin erämaiden poikki leikkaavia jokiloita pitkin toisen suuren valtaväylän rannoille ja kirkonkylään.

Tämä polku, joka vei Illinginjärvelle oli alkanut joen lompalolta korkean vaaran alta. Siinä oli jokitörmän päällä, kuusikon suojassa, Heikillä vakituinen venehuoneensa, jossa sitä säilytti talvisin ja johon sen kesäsinkin suojaan veti aina kun kirkolta palasi. Siinä oli hänen varastohuoneensakin, johon venheestä tuomisensa kokosi, ne sitten selässään kantaakseen vähissä erin kotiaan. Neljä säkkiä jauhoja oli sinne nytkin jätetty ja säkki suoloja. Kesän evääksi ne oli tuotu, kun oman pellon vilja oli aikoja loppunut.

Ihmetellen ja kuin unta nähden oli Kaarlo seurannut Heikin ja hänen kumppaniensa raskaita ponnistuksia, kun kiivasta virtaa ylös saavoivat jauholastissa olevaa raskasta venettä. Kuntoa ja miehuutta siinä kysyttiin.

Vähitellen oli hän alkanut unestaan herätä ja herännytkin todelliseen todellisuuteen. Mitäpä olikaan hän tiennyt erämaan asukkaan.

elämästä ja niistä ponnistuksista ja vaivoista, joita kokea saivat jokapäiväisen leivän hankinnassa! Ei mitään hän niistä tietänyt, ei koskaan omin silmin ollut nähnyt. Tosin oli joskus pääkaupungista maaseudulla käynyt, vaan mitäpä se oli sekään kansan elämä muuta kuin näennäisesti hyvinvointia hyvien kulkureittien varsilla . . .

Mutta tämä!

Tämä oli sitä todellista, tervettä oikeaa elämää, Suomen kansan elämää, josta oli kuulut puhuttavan ja lukenut kirjoituksiakin . . . Tämän sitkeän, kovaa kokeneen kansan raskasta elämää, karua maata ja kylmää ilmanalaa vastaan . . .

Kun hän silmäsi edellään kävelevää Heikkiä, jonka hartioita painoivat hänen matkakaupineensa ja jonka harmenevia hiuksia pitkin hiki tippui, tuli hänen niin sääli Heikkiä, että esitteli että levähdettäisiin . . .

— Ei ole enään pitkä matka järvelle, — vastasi Heikki eikä katsonutkaan taakseen, jossa toinen vähä väliä oli kiviin kompastua.

Kaarloa ihmetytti tuon miehen sitkeys. Monta vuorokautta oli raskasta lastia sauvonut vasta-virtaan . . . nyt tuommoinen taakka seljässä . . . ja kuitenkin astui kuin levännyt, nuori mies . . . Ei taakseen joutanut silmäämään, ei taakkaansa mättäälle laskemaan.

— Tästä alkavat heti . . . tuo jänkkäpilikka kun on kierretty . . . hyvät maat ja paremmat polut, — puheli Heikki hetken kuluttua.

— Joko olemme puolivälissä? — kysyi Kaarlo nyt. Oli aikaa jo aikonut kysyä, mutta peläten, ettei vielä oltaisi, oli hän koettanut säästää kysymystään niin kauan kuin mahdollista.

— Jo toki! — kuului Heikin rauhoittava vastaus. — Eihän tätä väliä vedestä veteen pitäisi olla kun kolme neljännestä . . . vaan liekö tuota kukaan oikein mitannut.

— Sanoittehan olevan tuolta joen rannalta kotia toista penikulmaa, — muisteli Kaarlo.

— Niinpä niin. Vaan siinäpä onkin järvi välissä, toista neljännestä leveä . . .

— Teidän talonne on siis tuolla puolella järveä?

— Niin on — Ei sinne tietämättä kulkija kostu . . . Ja kyllä siellä vaan rauhassa olla saapi se, joka ei muita ihmisiä ikävöi . . . Kun kuulutte semmoiseen paikkaan haluavan . . . On sekin! . . .

Kaarlo pani merkille, että kuta likemmäksi he saapuivat Illinginjärveä ja kuta synkempi ja lyömättömämpi erämaa heitä ympäröitsi, sitä puheliaammaksi tuli Heikki. Kirkonkylässä, jossa yhteen tulivat, ei Heikki monta sanaa ollut puhunut ja tullessakin haasteli hyvin vähä. Joskus vaan jonkun sanan virkkoi, kun osui vastuspaikka. Silloinkin tyyneesti ja rauhallisella äänellä. Mutta nyt vasta näytti kuin kotiintuvan, kun asutuilta mailta oli loitottu. Täällä se olikin Heikin kehto, täällä kovan kivelion keskellä, täällä elämänsä ja ilonsa ja onnensa.

Ei ollut Heikki Kaarlolle kertonut juuri mitään kotioloistaan. Lyhyeen oli vastannut ja siihen keskustelun lopettanut. Sen oli Kaarlo saanut tietää, että nuorena naimattomana miehenä oli Heikki tänne Illinginjärven rannalle

hakenut kruununtorpan paikan ja siihen mökkiä rakentaa alkanut. Toisen sydänmaan järven rannalta oli kotoisin, suuren lapsilauman nuorin poika.

— Kauvanko on Heikki jo täällä asunut?

— Kolmaskymmenesviides kesä on kulu-
massa. —

Taas näytti Heikki kiinnittävän kulkuaan. Ainakin tuntui Kaarlosta niin, sillä hänen ja Heikin väli näytti pitenevän.

— Tässä on juuri heti, kun pääsemme tuon Hiirimaanvaaran pohjukalle minun tavallinen lepokiveni . . . Jospa siinä levähtäisimme! — kuuli Kaarlo Heikin edestäpäin puhuvan kuin kehottavalla äänellä.

He olivatkin jo rannanneet äskeisen jänkän ja nousseet männikköharjulle, jota pitkin polku näytti nousevan korkeammalle.

— Tästä se alkaa Hiirimaanvaara . . . Kun pääsemme tuonne paljukalle niin siintää sinne jo kappale järven lahtea, — selitteli Heikki taas.

Kaarlo koetti joutua perässä, mutta sittenkin ehti Heikki äkkimutkissa kadota näkyvistä.

Ei ollut hänestä, helsinkiläisestä elostelijasta erämaan polkuja kulkemaan! — tuumaili hän mielessään.

Polku nousi nousemistaan ja näytti kiipeävän vaaran lakeen. Harvenevan mäntymetsän läpi siinti kaukaa puuttomia, harmaita vaarojen lakia, näkyi tummia korpia ja lehtoja loivien nousujen rinteillä. Mutta yht'äkkiä aukeni eteen puuton vaaran kylki, paljukka, jossa kulovalkea aikoinaan oli tuhonnut. Nousevan taimiston seassa loikoi siellä honkia risti ristissä, sikin sokin.

Paljukan laidassa oli suuri, tasainen kivi, se Heikin lepokivi. Heikki oli ehtinyt laskea taakkansa maahan ja istahtaa kivelle ennenkuin Kaarlo saapui. Pyyhkien hikeä kasvoiltaan, istahti hän väsyneesti Heikin viereen ja arveli:

— Kyllä te olette vallan hurja kävelijä, vaikka tuommoinen taakka on selässä. —

— On tätä täytynyt kulkea raskaammankin painon alla . . . neljättäkymmentä vuotta jo . . .

Hän tarjosi Heikille sikaarin, mutta syytti itse paperossin.

— Tuosta kun katsotte tuon kelohongan oikealta puolelta . . . tuon pitkän kuusen latvaa kohden, joka näkyy tuolta laaksosta alemmaa, niin vilahtelee vettä metsän välistä . . . Siinä on muudan Illinginjärven lahti, — neuvoi Heikki ja osoitteli kädellään.

Kaarlo katsoi sinnepäin, johon Heikki viittasi. Sieltä näkyi, kaukana vielä, välkkyvän vesiä.

— Mutta taloa ei vielä näy, — sanoi hän.

— Ei näy juuri tälle kivelle, vaan jos kehtaisi nousta tämän vaaran lakeen, niin näkyisi koko järvi ympäristöineen ja muitakin järviä etempänä. Vaan pianhan tästä nyt olemme tämän puolisessa venevalkamassa . . . Ja mitä siinä liioin on sydänmaan järvessä katselemista! . . . Lihavammat ovat siellä etelässä maat . . .

— Lienevätkö lihavammat . . . kaunista metsään tänäänkin kasvaa. Muuten olenkin hyvin vähä maaseuduilla oleskellut. Kesillä saaristossa, sydänmaalla en koskaan . . .

— No mikä pani tänne lähtemään näin kauvas?

— Ajattelinpa, että pitää mennä, kun keran lähtee, niin kauvas, että lakkaa Helsingin humu kuulumasta.

Heikkiä nauratti.

— No jo te parhaan paikan löysittekin! Ei tämän meidän järvemme kautta kesän aikana kulje kukaan ihminen. Tämä on vähä syrjässä kulkuteistä kesällä, mutta talvella pitävät poromiehet jälkeä auki kevätpuoleen asti . . .

— En minä ketään kaipaakaan. Sitä hauskempi, kun ei ketään vierasta näe.

— No on se kummaa. Mutta mitäpä siitä on hyvää ihmisten näkemisestäkään. En minä vaan ole ikävöinyt enkä kauppoja katunut kun tänne Ilinginjärven rannalle paikkaa aloin katsella. Ei kukaan tänne silloin halunnut kun tämä oli niin syrjässä eikä vesiä pitkin päässyt kulkemaan. Mutta nyt kyllä jo monet kadehtivatkin. Kun poikasena täällä kuljin otusta hakemassa, yövyin usein tähän järven rantaan . . . juuri tuonne, johon kartanoa sitten aloin rakentaa. Minua järvi miellytti — se on saivovesinen ja kalarikas — ja miellyttivät maatkin ja järvenrannan lihava multa. Kun muualla en-

simmäiset syyshallat panivat mustikat, säilyivät ne siinä järvenrannalla syyspakkasiin asti. Siitä ymmärsin minä, ettei ollut paikka hallan arka ja se minua innostutti.

Heikki vetäsi sikaristaan vahvan sauhun ja sanoi sitten:

— Enkä saata moittia, että olisi halla viljaani hätyytellyt . . .

Kaarlo seurasi Heikin puhetta mielenkiinnolla. Kummallinen mies tämä Heikki! Juro oli ollut kirkolla, vähäpuheinen välillä, mutta kun oli tultu tänne kivelioon ja kahden kesken päästy, oli muuttunut puheliaaksi. Ja tullut muutenkin miellyttävämmäksi. Kaarlo huomasi nyt vasta, että Heikillä olivat kauniit, tuntehikkaat silmät ja säännölliset, miehekkäät kasvot, vaikka ne nyt olivat harvan parransängen peitossa. Epäilemättä oli Heikki nuorena ollut kaunis, miellyttävä mies. Eikä tainnut olla niin lahjatonkaan kuin Kaarlo oli luullut. Häntä alkoi Heikki yhä enemmän ja enemmän miellyttää ja hän havaitsi vähä väliä uusia puolia Heikissä.

Kun he tuokion olivat äänettöminä tupakoineet, nousi Heikki ja arveli:

— Jospa sitten katkasemme tämän lopunkin taivalta.

Ja kun olivat jo lähteneet sinnepäin, jossa vesiä näkyi vilkkuvan sanoi Heikki:

— Menkää sitten sinne meille niin kyllä siellä toimitetaan vuode vieraille . . . Minä käyn vielä venevalkamassa . . .

— Ettäkö palaatte takaisin sinne, johon jauhosäkit ja muut tuomiset jätitte? kysyi Kaarlo hämmästyen.

— Olen minä tämän taipaleen välistä kolmeenkin kertaan yössä kulkenut.

Kaarloa kadutti, että hän oli pyytänyt kapineitaan nyt matkaansa. Olisihan ne ehtinyt jälestäpäin tuoda! Mutta eihän hän ymmärtänyt erämaan asukkaan elämää! Kuka sen tiesi kuinka suuri köyhyys siellä oli kotona, kuinka suuri puute . . . ehkä leipäkin lopussa.

— On näin yön aikana vähän viileämpää, — kuuli hän Heikin vielä arvelevan.

Polku laskeusi nyt sakeaan kuusikkokorpeen, jossa ilma tuntui tuoreelta ja viileältä.

Polullakin upposi kenkä kosteaan sammaleeseen ja paikotellen näkyi pienenisiä puroja, joiden vesi juoksi joistakin lähteistä etempää.

Tuntui oikein herttaiselta kävellä viileän kuusikon keskellä. Ei nähnyt mihinkään muualle kuin suoraan taivaalle, joka näytti pyöräyttävän korkealta ja kalpean sinervältä. Outo, omituinen, hyvän mielen tunne täytti Kaarlon sydämen. Tänne oli menossa, pakoon maailmaa ja suuria syntiä, tänne erämaiden ja vauhkojen vaarojen taakse, kauas . . . niin kauas . . . niin kauas kuin pois kokonaan maailmasta! Tänne alkamaan uutta elämää, tervettä ja voimakasta, puhdasta ja himotonta suuren luonnon koskemattomassa helmassa! Välisti vihelsi kyllä mieltä jonkunlainen arkuuden ja ikävän tunne ja välisti taas tuntui kuin pelkosydäntä olisi ahdistellut . . . Jos ei enään koskaan pääsisi täältä pois! Kun hän näki puutumien vaarojen huippujen köyhän näköisinä, alastomina ja harmaina kohoavan vasten vaaleaa taivaan rantaa, tuntui hänestä kuin ne olisivat kauvan sitten kuolleiden jättiläisten hautakumpuja . . . Jos sinne eksyisi elämästä!

Mutta toisaalta viehätti häntä ympäristön jykevä, hiljainen rauha. Kaikki oli hänelle outoa ja ihmeellistä. Kesäyön kummallinen kirkkaus, karun luonnon koskematon kiveä ja metsäisten maitten puhdas, keveä ilma . . .

Hän oli alkanut tuntea, että täällä hän paranee, täällä hän kokoaa entiset voimansa takaisin, täällä saapi henki rauhoittua ja sydän tyyntyä. Täällä kasvaa uusi veri ruumiiseen ja saasta ja lika hälvenevät höyrynä ilmaan! Entinen elämä on oleva kuin paha unta ja tästä on alkava hänen uusi, voikamas ja toimellinen elämänsä.

Reippaasti vaan! Tuosta Heikistä piti ottaa esimerkkiä! Heikin elämä oli oikeaa, vaikka se oli raskasta ja köyhää! Jahka hän oikein pääsee käsittämään sydänmaan miehen elämää . . . Mutta eihän hän mitään tietänyt, kaupungin lapsi, joka ikänsä oli katuja kulkenut.

Kuusikkokorpi oli harvennut ja he tulivat männikkökankaalle, joka näytti viettävän järveen päin. Hetken kuluttua alkoikin järveä näkyä, ensin pienempinä lampeina metsän läpi, mutta sitten yhä suurempina. Ja aivan äkkiä

saapuivat he järven rantaan, kun aurinko alkoi kohota heidän takaansa, poistuen kahden suuren vaaran välistä.

— Nyt ollaan perillä, — sanoi Heikki ja laski taakkansa rannalle. Hän alkoi hommata tulta rantahiekalle, jossa näkyi entisiä nokisia hongantyyviä ja pikkurusuja.

Kaarlo katseli mielihyvällä järven selälle, jota nouseva päivä kultaili. Toiselta rannalta pohotti korkealta törmältä talo, jossa näkyi joku vasta veistetty rakennuskin. Talon takaa kohosi korkea, louhikkoinen vaara, jonka kupeilta pohotti metsää, mutta jonka tasainen laki oli kalju ja paljas. Näytti niin rauhalliselta pienten peltojensa keskeltä.

— Tämä on siis Illinginjävi?

— Tämäpä, tämä. Ja tuolla se on talo . . . Se uusi rakennus on navetta, menneenä talvena vasta salvottu . . .

— Vaan eikö ole talolla erityistä nimeä? . . .

Heikki oli saanut tulen syttymään ja kantoi siihen märän turpeen, että saisi sauhun mustemmaksi. Hän naurahti.

— On sillä nimikin, vorstmestari vainajan antama.

— Mikä se on? Ja Kaarlo koetti mielessään miettiä mikä nimi sopisi tälle yksinäiselle uutistalolle, kaukana naapureista, kivieliön keskellä, kirkkaan järven rannalla.

— Kaiholaksi tämän vorstmestari vainaja on nimittänyt ja se tuo kuuluu olevan kirjoisakin. Kaiholan uudistalo Illinginjärven rannalla, kuului rovastikin kirjoistaan lukevan.

— Vai Kaihola!

Ja Kaarlo jäi hetkeksi mietteisiinsä. Heikki kantoi lisää nuotioon kaatunutta puuta ja tähysteli järven poikki. Kaarlo ei ollut huomannutkaan ettei ollut venettä rannassa. Nyt hän sen vasta huomasi ja kysäsi:

— Vaan millä me soudamme järven yli? Eihän näy venettä tällä rannalla . . .

— Tällä sauhulla me veneen saamme, jahka huomaavat, — sanoi Heikki.

Kaarlo ymmärsi nyt vasta mitä varten Heikki tulen oli sytyttänyt.

— Tämä on siis jonkunlaista langatonta sähköttämistä, — nauroi hän, sillä ensi kertaa

eläissään näki hän nyt, miten erämaan asukas ilmoittaa järven yli tahtovansa.

Mitpä hän olikaan nähnyt kansan elämästä!

— Mutta jos siellä ei kukaan ole valveella? epäili hän.

— Kyllä siellä aina joku huomaa. Eivät ne näin tällä aikaa kesästä nuku öisin täällä päin . . . Jopahan näkyy Eeva kävelevän venevalkamaan.

Ottaen kiikarinsa käsilaukustaan katseli Kaarlokin taloon päin.

— Eeva, — sanoi hän. — Onko hän teidän tyttärenne?

Oli. Eeva oli nyt vanhin lapsista, kaksi vanhempaa, poikia kumpikin, oli nuorena järveen hukkunut heikkoon jäähän. Nuorempia oli vielä kolme poikaa ja kaksi tytärtä.

— Lienevät pojat menneet Kallijärveen kylästelemään, koska Eeva noutamaan tulee, — aprikoi Heikki.

Hetken kuluttua, kun vene jo näytti olevan puolijärvellä, sanoi Kaarlo.

— Vai on se Kaihola! Minusta se näyttää tämä teidän talonne sangen rauhalliselta ja

hauskalta. Mistä mahtoi forstmestari vainaja semmoisen nimen arvata!

— Mikäpä tiennee! Hän täällä kulki kassassa kesäisin ja syksyisin linnustamassa. Oli semmoinen vähäpuheinen ja yksin elelevä mies. Mutta minua kohtaan oli kovin hyvä, aina auttoi ja neuvoi . . . Ja meillä välisti viipyi viikkomääriä. Ei ollutkaan vaimoa eikä lapsia. Ja kuoli sitten . . . mikä sydämenvika lie ollut . . .

Ja Heikki kertoi minkä mitäkin forstmestari vainajan elämästä.

Vene oli jo saapunut likelle rantaa ja Kaarlo näki, että soutaja tuon tuostakin kääntyi teljolla katsomaan rannalla olioihin. Soutaja näkyi olevan nuori vaaleanverinen tyttö. Pitkä ja paksu palmikko oli joutunut olkapäälle, huivin valuessa teljolle. Juuri ennenkun vene rantaantui loi tyttö pitkän, kysyvän katseen Kaarloon eikä näyttänyt isäänsä huomaavankaan. Hänellä olivat suuret, siniset silmät ja kapeat pienehköt kasvot. Ja kun hän nousi veneeseen seisomaan, huomasi Kaarlo, että hän oli

pitkä ja solakka ja että vartalo oli kaunis ja suhteellinen.

— Tämä on eräs herra Helsingistä, tullut tänne kalastelemaan meille kesäksi. Sano äidille että toimittaa vieraan tuvan kamariin ja laittaa ruokaa. Ottakaa niitä poronpaistia . . . eikä tämä muuta kuulu tahtovankaan kun vaan maitoa saapi kyllikseen, — esitteli Heikki Kaarlo tyttärelleen.

Kaarlo kävi Eevalle antamaan kättä. Tyttö ei osannut hänelle mitään sanoa, katseli vaan totisin kasvoin Kaarloa ikäänkuin ei koskaan ennen olisi nähnyt vierasta miestä. Mutta Kaarlo näki että tytöllä olivat miellyttävät punaset posket ja valkoinen kaula, joka hohti auvenneen röijyn alta.

II.

He työnsivät veneen vesille vasta sitten kun Heikki oli lähtenyt takaisin matkalle joenrantaa venevalkamaan, noutamaan sinne jätettyjä tavaroita.

Aurinko oli jo kohonnut korkeammalle ja paistoi jo yli vaarain lakien, koko järveä kulaten.

Eeva istui soutamaan ja Kaarlo perään. Ei ollut Kaarlo eläissään puhutellut erämaassa kasvanutta tyttöä, ei tuntenut heidän yksinkertaisia tapojaan eikä sitä luonnollisuutta, jonka aina tapaa sydänmaan asukkaan käytöksessä. Omituinen tunne hänet valtasi, kun hän katseli soutavaa tyttöä, joka ei näyttänyt häntä ujoavan eikä liioin häntä herranakaan pitävän. Hänestä tuntui niinkuin hän nyt tässä venheessä kulisi johonkin salaperäiseen ihmemaahan, kau-

vas pois entisestä elämästä, uuteen kirkkaaseen elämään. Aamun kirkkaus, erämaan järven jylhä ympäristö ja hänen oma haaveksiva mielensä kutoivat hänen eteensä kuin elämän uuden aamuruskon. Ei hän oikein tietänyt näkikö unta vai oliko valveella . . . Koko maailma tuntui kultahohteessa kylpevän, rantojen puissa lauloivat linnut ja käkien kukunnoita kuului kaukaisista korvista.

Tämä järvi ja tuo talo tuolla ja sen asukkaat . . . tässä oli nyt se maailma, jossa hänen tuli parantua, virkistyä, voimistua, uusiintua kaikin puolin . . . Tänne eivät voineet seurata maailman pahat eivätkä suuret synnit . . . täällä oli niin puhdasta ja niin valoisaa, niin kirkasta ja hyvää . . .

Oli kuitenkin ollut onnellinen ajatus, se, että päätti lähteä pakoon suurkaupungin huimaavia humuja ja erota ja lakata surkeasta elämästä, jossa sielu sairasti hurjien illatsujen jälkeen ja ruumis synnissä kutistui! . . . Onni oli ollut, että ymmärsi paha paeta . . .

Oliko mahtanut paha hänestä paeta? Oliko jäänyt vetten ja vaarain ja taivalten taakse,

vai seurasiko aina matkassa, koskaan rauhaan jättämättä?

— Kuinkas vanha Eeva on?

Hän tahtoi jotakin jutella tytölle, sillä tyttö näytti nyt enemmän ujoavan kuin äsken.

— Jo minä Mikkelinä täytän yhdeksäntoista.

Hänen suunsa oli sievä ja huulet punertavat. Päällimmäisen hameensa oli hän kohottanut korkealle, niin, että lyhyt alushame vaan peitti siroja pohkeita. Takista oli auennut vielä muudan nappi, niin että valkoista rintaakin palanen pilkisti näkyviin . . .

Kaarlo tapasi ajatuksensa jostakin riettaasta kuvasta, joka tuntui viehättävän. Mutta samassa hän osui katsomaan Eevan silmiin, joiden ilme oli totinen ja viisas. Koko Eevan olennosta näytti viattomuus sädehtivän — sopusoinnussa tämän kumman kirkkaan aamun kanssa. Katkera, vihlova vastenmielisyyden tunne omaa itseään kohtaan, tärisytti hänen sisintään. Hän kirosi itseään, saastaista sisuaan, likaista kuvitustaan.

Näinkö olikin jo langennut! Näin uponnut, näin menettänyt puhtaan mielikuvituksensa maailman! Ettei ollut voimaa vangita liiteleviä kuviaan! Ettei ollut kykyä ajatella puhtaasti puhtaan vieressä!

Seurasivatko ne sittenkin häntä tänne erämaahankin nuo villit, eläimelliset vietit! Eikö koskaan enään paranisi pilaantunut liha ja eikö koskaan kirkastuisi himmeä, likainen mieli! . . .

Hän pusersi melaa kouransa ja vannoi vieläkin saman valan jonka oli vannonut porttolan eteisessä . . . että hän vangitsee halunsa hänen heikko lihansa täytyy nyt totella sielun käs-kyjä . . . hänestä on uusi mies tuleva . . .

Ja tuntien äskeisen pahan puuskan ohimennen, rauhottui hän ja alkoi jutella Eevalle.

— Kuinka siellä äiti ja muut kotona voivat? Olivatko terveennä?

Mutta Eeva kysyikin vuorostaan:

— Mistä te sinne tiesitte, että täällä on talo Illinginjärven rannalla, kun tänne arvasitte tulla?

— No tiesin minä. Onkos Eevan tapana uistimella kalastella?

Ei ollut nyt joutanut pariin kesään, kun lehmäin hoito oli yksin hänen toimensaan. Äidillä oli toinen käsi loukkaantunut, ettei saattanut lypsää. Mutta pojat uistivat melkein joka yö.

— Montakos on lehmää?

— On nyt yksitoista vasikkain kansa. Mennä talvena isä myi Mustikin, joka oli ollut paras maitolehmä . . .

— Sepä nyt oli . . .

— Kun ei saatu verorahaa ja Aapo sitten loukkasi jalkansa . . . kirveellä löi kaksi varvasta poikki . . . Onkos teillä lehmiä?

Eevasta tuntui luonnolliselta, että Kaarlokin oli talosta, jossa oli lehmiä.

Kaarloa nauratti.

— Ei ole lehmiä. Minä olen kaupungin lapsia. Eikä Helsingissä monta lehmää olekaan. Maito tuodaan sinne maalta. —

— Ei taida olla peltojakaan?

Eeva tuli yhä puheliaammaksi. Hän kysyi minkä mitäkin, niinkuin kyselee oppimaton erä-

maan tyttö, joka ei maailmasta paljon ole kuul-
lut eikä nähnyt. Kuta enemmän puhuttelivat
sitä enemmän Kaarlo tunsi vapautuvansa äskei-
sistä likaisista ajatuksistaan ja hänen hellään
sydämeensä levisi hyvää tekevänä, suloisena ja
lämpimänä säälin ja rakkauden tunne kaikkia
näitä yksinäisyydessä eläviä hyviä ihmisiä koh-
taan. Peto ja perkele oli äsken hänen sisäs-
sään; kun näki Eevan paljaan, pyöreän pol-
ven . . .

Hän inhosi vieläkin äskeistä.

— Kyllä täällä on kaunista ja kirkasta täällä
Pohjolassa . . . Helsingissä on kesä ainakin
pimeä tähän verrattuna.

Siitä alkoi Eeva taas tiedustella. Hän teki
niin kummallisia kysymyksiä, ettei Kaarlo vä-
listi tiennyt mitä vastata. Hän tahtoi tietää
Kaarlon iän ja perheolot. Oliko rikas vai köyhä?
Joko oli nainut? Mitä oli noissa laukuissa ja
kapsäkeissä?

— Kirjoja vaan ja vähän vaatteita. —

Onko semmoisia satukirjoja?

— Ei ole satukirjoja. Onkos Eeva luke-
nut satukirjoja?

— Olen minä yhden. Sen toi isä kirkolta mennä kesänä. Se on hauska kirja . . .

He olivat jo saapuneet niin likelle talon rantaa, että peltojen vihannoiva oras välkkyi kuin silkkinen sametti aamuauringon paisteessa.

Asuinrakennuksen takaa lähti kellertävän hiekkainen polku alas loivaa myötälettä järven rantaan päin. Siinä oli suuren kiven vieressä venevalkama porraspuineen.

Peräti pieneltä näyttivät viljelykset Kaarlون mielestä, oli kuin olisi nähnyt jonkunlaisen lasten leikkipaikan. Vaan oliko se tuo louhikkoinen, korkea vaara, joka teki, että kaikki sen kupeella näyttivät niin pieniltä ja avuttomilta!

Kaihola! Surujen ja ikävän koti! Mutta ei näyttänyt talo ikävältä. Pihamaa näytti olevan vankan nurmen peittämä ja akkunain karmilaudat olivat valkoseksi maalattu. Rantaan vievän polun varressa oli matala pienonen huone, jonka musta ovi oli järvelle päin.

— Se on sauna ja tuo toinen, joka on aivan rannan vieressä on verkkohuone, — selitti Eeva.

— Onpa siellä uusi, vastatervattu venekin!

— Se on Aapon kalavene. Nyt tänä kevännä on hän lumen lähtiessä sen tehnyt. Ensimmäinen Aapon tekemä vene ja isä sanoi, että se on hyvin tehty.

Ei ollut rantaan enään monta sylvettä matkaa. Eeva kääntyi katsomaan eikö ketään näkynyt rantaan tulevaksi ja arveli:

— Eipä tainnut äitikään arvata että täältä vieras tulee, koska ei näy. Taisi nukkua. Enkä minäkään vielä isää odottanut ennenkun tulevan yön seutuna.

— Eikös Eeva ollut nukkumassa?

— Mansikka kohta poikii, niin nousin navetassa käymään ja silloin näin että jo on isä Raakonrannalla, kun savu nousee.

Kaarloa huvittivat Eevan puheet. Eeva puhui siitä, mikä sydäntä likinnä oli. Kaarlo alkoi vähitellen Eevaa ymmärtää.

— Vai poikii Mansikka pian, — sanoi hän kuin hyvinkin asia häntä huvittaisi. Ei ymmärtänyt silloin, että lehmän poikiminen köyhässä perheessä erämaassa oli merkkitapaus, mutta jälestäpäin se kyllä selvisi hänelle.

— Siitä tulee yhtä hyvä lehmä kuin Mustikistakin, joka myytiin.

— No sepä on hauskaa!

Järven pohjasta pohotti kellertävä hiekka kuin kulta saivoveden läpi. Pohja näytti olevan tasainen kuin laattia ja maaltui hienosti kuin hyvin loivana myötäleenä venevalkamaa kohden.

— Mutta jopa on kerrassaan hyvä uimaranta tässä, — puhkesi Kaarlo ihmettelemään.

— On se. Eikä ole liekoja eikä kiviä. Saunasta tultua minäkin juoksen järveen. Vaan pojat käyvät päivilläkin.

— Tässä minä käyn joka päivä ja saunassa myöskin.

Ja Kaarlo antoi toisen kämmenensä rentona uiskennella vedessä.

— Samassa kolahti vene porraspuihin.

— — —

Kaarlolle oli tehty vuode tuvan kamariin, joka oli järven puolella rakennusta. Sinne tultiin tuvan läpi, jossa ei talvisin asuttu ja jossa ei ollut uunia eikä vasituuta parsia. Viereinen

kamari oli myöskin keskitekoinen, mutta siitä ei puuttunut muuta kuin uuni. Toisessa päässä oli perheen huone, kookas valoisa pirtti, jossa oli neljä akkunaa.

Päivä oli jo korkealla, kun Kaarlo alkoi riisuuntua. Hitaasti otti hän vaateparren kerrallaan päältään ja katseli järvelle. Sieltä ei näkynyt muuta kuin sileä, päiväpaisteinen järven selkä ja suuri, synkkä sydänmaa sen takana . . . kauvas silmän kantamiin . . . leivättömään Lappiin, tunturien maahan. Korkeita paljaspäisiä kukkuloita siellä kohosikin kiviön keskeltä, muutamat kuin kiinni taivaan rannassa. Ei mikään sielläpäin näyttänyt, että siellä olisi asuttua maailmaa . . . Oliko kukaan ihminen koskaan kulkenutkaan! . . .

Hänen väsynyt mielensä kietoi hänen ajatuksensa kuin harson sisään. Hän kuvaili siirtyneensä pois entisestä maailmasta, muuttaneena toiseen outoon maailmaan, jossa ei ollut muita ihmisiä kuin tämän talon väki eikä muita asumuksia kuin tämä Kaihola . . .

Mitä varten oli hän tullut tänne?

Oli kuin ei itsekään enään sitä tietäisi taikka

niinkuin nyt vasta havahtuisi, että ainakin oli tänne tullut . . .

Oliko todella lähtenyt pakoon pahaa maailmaa? Oliko todella väsähtänyt ja tahtonut lepoa, uusia voimia ja uutta mieltä?

Oli. Niin oli.

Hän oli niin väsähtänyt kaikkeen siihen, minkä maailma iloineen tarjosi, ettei hän enään tuntenut iloa eikä rauhaa mistään. Oliko se sentakia, että ei ollut osannut elää säästävämmin ja säännöllisemmin vaan nuoren elämänsä kuluttanut iloissa ja nautinnoissa? Vai oliko sen vuoksi, että elämän ikivoima oli hänessä loppuun jo kulunut ja kuihtumus ja kankeus alkaisi? . . .

Ei voinut olla niin. Hänhän tunsii vielä elämän pulppuavan lämpöisenä ja notkeana, hänhän rakasti elämää ja koko kärsivää ihmiskuntaa! Ei ollut vielä loppuun palanut hänen henkensä tuli eikä mielensä joustavuus kangistunut . . .

Hän rakasti elämää, mutta ei sairasta eikä synnillistä elämää, mutta tervettä ja voimakasta.

Ei semmoista elämää, jota oli viettänyt ja jossa ei koskaan ollut onnea tuntenut.

Silloin teki hän äkkiä päätöksensä samana yönä, jona hän toveriensa kanssa, tuliaismaaloja maistellen, piti kekkereitä ulkomaamatkalta palatessa. Rikkaan isän poikana oli hän saanut kaikkia halujansa tyydyttää. Ja nyt viimeksi sen onnettoman ulkomaamatkan, joka oli ollut hänen suurin erehdyksensä!

Mitä teki hän ulkomaalla, hän, joka ei vielä tuntenut omaa maatansa muualta kuin kartasta eikä kansaansa muusta kuin kirjoista . . .

Ja synkkänä katumuksen hetkenä, jona mieli on musta kuin syysi, sielu ja ruumis sairaana eikä maailma enään huvita, lensi hänen uupuneeeseen mieleensä vilkas ja veres ajatus. Se sai veret liikkeelle ja uudet toivot sydämessä syttymään.

Pois täältä, pois synkän sydänmaan sydämeen, jossa luonto on koskematon ja johon eivät maailman viestit kuulu eivätkä himot huumaa . . . Sinne hän pakenee, niin kauas kuin

oman maan mannerta on, siellä hän työhön kykenee ja särkyneen mielensä parantaa . . .

Nyt hän oli tänne saapunut!

Oli oikein intressanttia ajatella, ettei kukaan, ei edes hänen lähimmäisistä sukulaisistaankaan, tietänyt mihin hän oli mennyt.

— Menenpähän katselemaan omaa maatani, jota en tunne kuin pienen palasen. —

Ei hän matkastaan muuta selittänyt.

Elämä tuntui nyt niin oudon viehkeältä. Oliko erämaa jo rauhaansa upottanut hänen sydämeensä? Oliko Pohjolan kirkas kesäinen yö jo valaissut hänen pimeää mieltänsä?

Hänestä tuntui niin. Suloinen raukeus valtasi mielen, viehkeä väsymys ruumiin.

Hiljaista oli hänen ympärillään, ei kuulunut mitään liikettä, ei tuulen tohinaa. Totinen ja uhkaava oli tuo erämaa tuolla järven takana, yhtä ääretön joka suunnalle. Ja tuo vankka louhinen vaara melkein päälle kaatumassa . . . Ei ollut polkuja täällä pahan maailman markkinoille, eivät päässeet viestit tuomaan eivätkä viemään . . .

Erämaan rauhassa . . . Erämaan rauhassa . . .

Hän katsoi vuoteeseensa, joka valkosine päänpohjasineen oli häntä varten valmistettu. Peite oli aivan uusi ja lakanat hohtavan valkoiset. —

Mistä oli heillä, täällä synkässä sydänmaassa näin? . . . Köyhiä, kovaa kokeneita ihmisiä he ovat, puutetta kärsineitä, kovaa työtä tehneitä . . . Parhaansa olivat hänelle, maailman elostelijalle, tuoneet . . .

Häntä melkein hävetti ja sanomaton säälin tunne pulppusi hänen sydämessään.

Miten voisi hän osoittaa kiitollisuutta, miten olla hyvien ihmisten mieliksi!

Hän heittäysi vuoteeseen ja painoi päänsä pehmeään päänpohjaseen. Samassa hän muisti Eevan, muisti Eevan solakan varren, pyöreät käsivarret ja kauniit silmät ja tuuhean tukan . . .

Tyttö raukka! Hän ei tiennyt vielä mitään syntisestä maailmasta! . . .

Kun ei hänen koskaan tarvitsisi tietääkään!

Ja hän nukkui raskaaseen uneen.

III.

Hän heräsi siihen, että hän kuuli puhelua jostain pihasalta ja pääskysten liverryksiä ilmasta. Hän oli nukkunut niin, ettei hän ensin muistanut missä olikaan.

Mutta kun hän pääsi oikein valveelle, palasivat kuluneen yön muistot mieleen. Päivä kai oli jo hyvin lännellä. Hän ei nähnyt aurinkoa, mutta hänestä tuntui että hän oli nukkunut kauan ja hyvin. Tunsi mielensä virkeäksi, vaikka jalkapohjat tuntuivat aroilta eilisen kävelyn jälkeen. Tuntien mielensä iloiseksi nousi hän ylös ja päätti lähteä uimaan. Ei pannut kenkiäkään jalkaansa. Täytyi nyt aloittaa oikeaa metsäelämää kaikin käsin! Karaista ruumistansa, puhdistaa sieluansa! Ja viheltäen käveli hän tuvan poikki ja meni pirttiin.

Heikkikin oli juuri ikään saapunut tuliaisineen. Koko perhe oli kokoontunut pöydän ympärille, johon Heikki laukustaan lappi minkä mitäkin tuomista. Siinä olivat kaikki pojatkin Aapo, Erkki ja Akseli, joita Kaarlo ei ollut vielä nähnyt. Siinä seisoivat pikku työtökin Laila ja Mari äitinsä vieressä, uteliaina katsellen isän tuomisia.

Heikki komensi pojat kättelemään Kaarloa ja sanoi:

— Kiittäkää myöskin! Se on tämä herra joka antoi rahaa tuliaisiin ja maksoi vielä jauhotkin kauppiaseen!

Pojat tulivat kättelemään. Olivat vankkoja poikia, Aapo jo pitempi isäänsä, avojaloin, mutta puhtaat paidat kaikilla. Emäntä oli pitkähäkö, laiha nainen leppeine sinisine silmineen joiden ilme oli samanlainen kuin Eevankin.

— Missä Eeva on? kysyi Kaarlo.

— Se tulee heti . . . meni teille lypsämään maitoa.

Aapolle oli isä tuonut uuden, kiiltävän uis-timen, pikkupojille onget ja jokaiselle sitäpaitsi

kirveen omiin nimiinsä. Eevalle ja pikkutyöille huivit ja emännälle pakan liinaa.

Kaikki olivat niin hyvillään että Kaarloa huvitti. Heikki oli itsekin hyvällä tuulella ja laski leikkiä. Ja kertoi:

— Kun rovasti minulle esitti, että ottakaa sinne teille kesäksi asumaan eräs Helsingin herra, hän tahtoo rauhalliseen paikkaan, niin minä sanoin, että meillä on niin talonpoikainen ja metsäinen elämä, että ei taida tyytyä . . . Niin rovasti siihen, että semmoiseen elämään se juuri tahtookin . . . Niin minä sanoin, että tulkoon vaan . . . ja niin on nyt tullut . . .

— Tänne kivelioön! . . . sanoi emäntä. — Eitäällä ole vieraille mitään antamista . . .

— Onpa järvessä kaloja ja metsissä riistaa ja särvintä saadaan myöskin . . . ei hätää . . . Tämä tyytyykin kun saapi maitoa kyllikseen . . . Mutta pojat, menkääpä hoputtamaan Eevaa, että tuopi verestä maitoa, että maisteri on jo valveella, — tuumaili Heikki eikä häntä vielääkään näyttänyt väsymys vaivaavan.

Pojat rynnistivät kaikin ulos semmoisella

voimalla, että pirtin jyrävä ja paksu ovi paukahti porstuan seinään, että seinät helisivät.

Kaarlokin istuu Heikin viereen penkille, hyvinvoinnista vielä kosketteli ja kysyi:

— Eikö Heikkiä väsytä hyvin? Minun ovat jalkapohjani niin kipeät että . . .

— Kuinkas sitä on nukkuttu? Minkälainen oli vuode? kysyi Heikki vastaan.

— Hyvin olen nukkunut; olen nukkunut, että kun heräsin, niin en ensin muistanut missä olinkaan! . . .

— Niin, että oli joutunut tänne keskelle kivieliötä, — virkkoi emäntä.

— Täällähän on suuri järvi ja hyvä uimaranta, nauroi Kaarlo. — Mikäs on hätänä!

— Ei täällä käy kaikkena kesänä yhtään ihmistä, eikä talvellakaan kun joku poromies, — tenäsi emäntä yhä, jonka tuntui käyvän sääliseksi Kaarloa, että tänne oli hautaantunut.

— Kyllähän minä jo ihmisiä olen nähnyt, — puolusteli Kaarlo. — En minä täällä mitään kaipaa.

Heikki sanoi siihen:

— Ja jos ikävä tulee, niin pääseehän täältä pois milloin hyvänsä . . . Vaikka huomenna jo . . .

— Ei toki . . . en minä mitään ikävöi . . .

Kaarlo käveli pihalle, jota peitti vankka nurmikko. Pääskyselä lentelivät pesistään, joita oli vierä vieressä koko pirtin räystäs, lensivät poikki, yli uuden navetan järvelle päin. Toisia palasi pesiinsä ja yhtenä viserryksenä oli koko piha. Päivä paistoi korkean louhikkoisen vaaran takaa, ilma tuntui vähä vuoskeammalta kuin tullessa aamuvorhaisella.

Navetasta kuului lehmän kello kailahtavan ja vaaran alla kukkui käki.

Samassa näki hän Eevan tulevan maitokellarista, joka oli matala, puoleksi maahan kaivettu huone päärakennuksen pohjoispäässä. Hänellä oli maitoa iso kippo kädessään. Kaarlon silmät seurasivat Eevaa mielihyvällä. Eeva oli kuin muuttunut. Hänellä oli erilainen huivi, joka oli niskaan solmittu. Hänen kasvonsa olivat punakat ja niiden ilme iloinen ja ystävällinen. Kaikin puolin näytti Eeva somemalta ja miellyttävämmältä kuin yöllä järveltä tullessa. Silmien sini oli kuin tummempi ja

Kaarlo huomasi nyt, kun Eeva hymyi, että hänen hymynsä oli hurmaavaa.

Pojatkin joutuivat siihen.

— Lähtekää tekni maisteri uimaan! — sanoi Eevan takaa nuorin, Akseli. — Eeva sanoi, että te olette hyvä uimaan. —

— Ole nyt, — varoitti Eeva ja nipisti poikaa hiuksista.

— Me lähdemme miehissä tästä, — sanoi Kaarlo ja laski huulillene maitoastian. — Ja sitten kalastamaan!

— Minullakin on onki! — huomautti Akseli taas toimessaan.

Hetken kuluttua olivat kaikki menossa järven rantaan kellervän hiekkaista polkua pitkin, joka lähti maitokellarin päästä. Kaarlo oli avojaloin, lakitta ja paitahiasillaan.

— — —

Sillä välin meni Eeva tuvan kamariin vie-raan huonetta siistimään. Akkunasta hän näki miten Kaarlo ja pojat riisuutuivat. Pojat joutuivat ensiksi veteen, kaanloivat niin pitkälle, että vesi ulottui kaulaan ja heittäisivät sitten

uimaan. Kaarlo seisoi kauvan kiven päällä venevalkamassa ja lämmitteli jäseniään, laskeusi sitten veteen, kasteli päänsä ja rintaansa ja juoksi, veden pärskyessä hänen ympärillään, järveen. Pojat huusivat ja nauroivat ja kuului Kaarlokin nauravan.

Kaarlo oli Eevan mielestä komea mies. Hänen silmänsä olivat kauniit ja hän puheli niin kovin ystävällisesti. Miten lieneekin ollut oppinut kun oli näin paljon kirjojakin.

Kaarlo oli avannut kapsäkkinsä, ottanut siitä pyheliinan, ja jättänyt sen seljälleen laattialle. Toinen kapsäkkikin oli auki. Siinä oli aivan kirjoja. Eeva ei tohtinut niitä liikuttaa. Mutta kun hän näki niin paljon kirjoja, ei hän malttanut olla päällimmäistä koskematta. Hän avasi kannen ja luki „Kalevala“. —

Mikä lienee? Ja kiireesti asetti Eeva kirjan paikolleen.

Äitikin tuli kamariin.

— Rikas se taitaa olla. Isällekin oli antanut jauhoihin rahaa, että kyllä sitten sovitaan. ja oli rovastikin maininnut, että kyllä se olos-

tansa maksaa, kun vaan saapi rauhassa olla,
— selitteli emäntä Eevalle.

— Paljon sillä näkyy olevan kirjoja ja vaat-
teita tuossa toisessa . . . näytteli Eeva ja ke-
huskeli.

— Vaan ei se ollut virastaan mitään sel-
vää tehnyt, vaikka isäkin oli välillä kysynytkin,
— tiesi emäntä. — Saattaa olla isokin virka.
Kuinka lienee vanha? Nuorelta näyttää, vaan
on sillä semmoista somaa alamielisyyttä sil-
missään.

— Sanoi viisikolmatta täyttäneensä. —

Eeva havaitsi nyt akkunalaudalla kultakel-
lon ja sormuksen, jotka Kaarlo siihen oli jät-
tänyt.

Yhdessä he niitä emännän kanssa kävivät
tunnustelemaan ja tutkimaan.

— Jos antaisi noita kirjoja luettavaksi! —
toivoi Eeva.

— Ne ovat vissiin vieraskielisiä kaikki. —

— Tämä tässä on suomalainen . . .

Ja Eeva otti Kalevalan uudestaan kapsä-
kistä.

— Elä missään ninessä koske! — varoitti äiti, vaikka itsekin olisi ollut utelias näkemään.

— Kyllä minä vielä jolloinkin pyydän lainaksi, -- arveli Eeva.

— Et saa pyytää. Voiپی suuttua. —

— Ei suinkaan suutu . . . niinpä on lempeäsilmäinen. —

Ja Eeva katseli vieläkin Kalevalaa.

— Se on vähä silmistään vorstmestari vainajan näköinen . . . olleeko sitten niin siivo ja hyväsydäminen, — tunnusteli emäntä. Häntäkin oli vieras miellyttänyt.

— Mistä meille tiesi tulla? kysyi Eeva.

— Rovasti oli neuvonut. Pappilaan oli isä käsketty. Siinä olivat yhteen tulleet.

— Hyvä tämä on ja ystävällinen. Tiedusteli lehmistäkin . . . Katsokaa äiti kuinka se on hyvä uimaankin . . . noin vaan . . . nyt keljoittaa seljällään kuin hauki . . .

— Niin näkyy. Siistiä nyt huone ja laitamme ruokaa sille. —

Emäntä meni, mutta Eeva jäi siistimään huonetta ja vuodetta kokoon panemaan.

Herttainen mies oli, siivon näköinen ja soma. Ei ollut nainut, mutta varmaan oli ystävä josakin kaukana . . .

Ja ajatuksissaan tarttui Eeva vieläkin Kalevalaan ja luki muutamia rivejä.

IV.

Suurimman, kirkkaimman valon vallassa oli Pohjola.

Ei ollut yötä ollenkaan. Kaiket yöt oli aurinko näkynyt vaarojen yli, vaikka sen loisto vähä vaimenikin sydänyöllä.

Tämä valo, tämä omituinen kirkkaus vaikutti Kaarloon omituisesti. Hän eli kuin eri elämää. Hänestä tuntui niinkuin hän kevenisi ja puhdistuisi, nuortuisi ja niinkuin uusi elämä hänessä olisi alkanut. Pari viikkoa oli hän vasta ollut Kaiholassa. Hän oli jo ryhtynyt siihen työhön, jonka hän kesän aikana täällä oli päättänyt valmistaa. Hän oli nauttinut tästä oudosta, ihmeellisestä valosta ja karusta sydämaan luonnosta. Öisin kun oli vähä viileämpää soui hän poikain kanssa uistinta ja palasi vasta kuin päivä alkoi lämmittää.

Eevakin oli joskus mukana. Tähän aikaan elivät Kaiholan asukkaat omituista elämää: nukkuivat useinkin päivillä, mutta öisin olivat liikkeellä.

Öisin kulki Heikkikin kuokkamaalla ja sinne piti poikainkin joutua silloin, milloin ei Kaarlo tarvinnut kalastuskumppania.

Alussa oli hän rauhallinen, hän nukkui levollisesti ja tunsi uusia voimia saavansa.

Yksi seikka häntä oli alkanut kiusata eikä hänen onnistunut ajaa kuvituksiansa mielestään, vaikka kuinka koettikin. Eeva oli niin hempeä, ja kaunis, niin luonnollinen ja suora! . . .

Kuta useammin he olivat yhdessä sitä soemmaksi tuli Eeva Kaarlon mielestä. Ja vaikka Eeva ei näyttänyt enempää välittävän Kaarlostakaan kuin ennenkään, luuli Kaarlo huomaavansa, että tytön sinisissä silmissä oli lempeämpi ilme kuin heidän tutustumisensa ensimmäisenä . . .

Ja se oli kumma, että hänen silmänsä aina osuivat niin, että aina tuli nähneeksi aistillista siinä, jossa puhdas mieli ei sitä olisi pitänyt nähdä.

Ja taas hän kirosi itseään. Eihän tyttö keimaillut eikä missään näyttänyt että olisi entisestään muuttunut. Yhtä luonnollinen, iloinen ja ystävällinen oli kuin alussakin. Puheliaampi vähä. Ei, Eevassa ei vikaa ollut, Eeva ei ollut herättänyt tietensä hänen pahoja halujansa. — Hänen oma syynsä oli, oman irstaan mielensä ja silmäinsä syy oli, että hänen hiljainen rauhansa ja tyyni elämänsä oli tullut häirityksi.

Mitä varten tarvitsi hänen eräänä aamuvarhaisena, kun palasi kalasta kulkea ohi aitan, jossa tiesi Eevan nukkuvan? Omaa haluaan tyydyttääkseen. Ovi oli raollaan ja hänen ilkeään mieleensä jyskähti heti, että Eeva olikin sen häntä varten auki jättänyt . . . Hän nousi kynnykselle ja katsoi sisälle, luullen Eevan olevan valveilla. Mutta Eeva nukkuikin. Toinen jalka oli puikahtanut peitteen alta pois ja solahduttanut sängyn laidalle, polvesta asti paljaana . . . Paljaat käsivarret olivat koukistettuna niskan taakse, poven avoimena kohoten . . . Hän kysyi hiljaisella äänellä: Nukutko Eeva . . . nukutko Eeva . . .

Mutta Eeva ei vastannut. Hän tunsi kuinka kuuma sähkö virtasi hänen sisässään ja hilitön halu veti häntä sängyn viereen . . . Silloin muisti hän Heikin, hänen kovan työnsä ja kamppailunsa ja koko tämän ystävällisen talon ihmiset . . .

Ja kiireesti hän riensi pois.

Siitä pitäen vannoni hän, ettei hän enään anna mielijohteilleen tilaa! . . .

Sillä laillako hän palkitsisi näiden köyhien ihmisten ystävyiden, että veisi ja turmeleisi sen mitä heillä parasta oli . . .

Mutta kun hän oli laskeutunut levolle, tuli kiusaaja, viettelijä hänen mieltänsä häiritsemään . . . Eeva on kokematon erämaan lapsi, — kuiskaili se. — Pian hän sinuun rakastuu, rakastuu silmittömästi . . . Mitä ihanaa elämää voisitkaan Eevan kanssa viettää täällä! . . . Mikä notkeus ja sirous on hänen varressaan ja mikä taivaan sulo hänen silmissään . . . Elämäsi ihanimmat hetket voisit hänen kanssaan viettää . . . Etkä koskaan enään kohtaa niin puhtoista tyttöä . . .

. . . Ei Eeva siitä sen onnettomammaksi

tule . . . Muistaa vaan sinua ja suree aikansa ja sitten lakkaa . . .

Mutta semmoisina hetkinä hän hypähti pys-
tyyn ja kirosi. Oliko taivas lähettänyt Eevan
tänne erämaahan hänen kiusakseen, hänen viet-
tejään viekottelemaan?

Ja silloin hän aina muisti mitä varten oli
tullut, mitä varten hakenut tämän kaukaisen
paikan . . . että oli aikonut karaistua uuteen
elämään . . .

Ja hän puhui kiukkuisena kiusaajalle:

— Riehu sydän ja hyppää rinnassa, ja ra-
kenna ihmelinnoja saastainen halu, mutta minä
olen minä . . .

Ja kun hän aamusin näki Eevan iloisen,
himottoman ja viisaan katseen, häpesi hän yöl-
lisiä kuviaan niin ettei tahtonut Eevaa silmiin
katsoa.

Mutta ei hän sittenkään päässyt rauhaan.

Oli kummallista, että hän aina osui sinne,
jossa tiesi Eevan olevan. Eräänä iltana, kun
Heikki ja pojat olivat kuokkamaalla ja emäntä
pikkutyttöjen kera rannassa, oli Eeva lypsä-
mässä. Kaarlo käveli navettaan päin, kun

tiesi Eevan siellä olevan lypsämässä. Häntä oli alkanut kyllästyttää kalastaminen eikä hän suomennostyötäkään jaksanut tehdä.

Eeva istui lypsämässä, pää painettuna lehmän kuvetta vasten, ja toinen jalka oikaistuna suoraksi, niin että lyhyt hame ei ulottunut peittämään polvea . . . tuota valkosta, pyöreää, sievää polvea . . .

Kaarlo jäi ovelle seisomaan. Eeva ei näytänyt hämmästyvän, ei vetänyt polveaan hameensa peittoon . . .

— Pojat ovat varmaan isän kanssa kuokkamaalla? sanoi hän Eevalle.

— Siellä ne ovat. Meinasiko maisteri järvelle?

— No en tiedä. Olisi tässä jo aika ruveta minunkin tosi työhön. Kesä kuluu.

— Mutta tehän kirjoitatte juuri myötäänsä! Mitä te kirjoitatte?

— Minä suomennan erästä ranskalaista romaania.

Ei Eeva siihen osannut mitään sanoa. Hetken kuluttua virkkoi:

— Mutta jo teillä on paljon kirjoja!

Ei niitä täällä ole paljon.

Eeva nousi lypsämästä. Hänen hiuksensa olivat valahtaneet ohimoille ja posket punottivat. Kun hän kävi kiulua tyhjentämässä pyttyyn, joka oli keskellä navetan laattiaa, kumartui hän niin, että Kaarlo näki hänen pulleat, sirot pohkeensa takaapäin . . .

— Olisi minulla ollut yksi pyyntö, mutta ei ole äiti luvannut . . .

Eeva katsoi häntä suoraan silmiin, loistavin, viisain kasvoin. Hän tuli melkein Kaarlon viereen . . .

— Mikä se olisi? Sano pois Eeva vaan! Jos voin tehdä eli täyttää pyyntösi, niin teen sen heti . . .

Hän laski kätensä Eevan olkapäälle ja painoi etusormellaan poskeen. Eeva ei muuttanut ilmettä kasvoissaan, vaan sanoi päättävästi:

— Huomenna sanon . . .

Ja hän asettui toista lehmää lypsämään.

— Miks'ei nyt?

Kaarlo meni navettaan ja seisoutui Eevan viereen.

— En minä nyt. Tämä se nyt on se Mansikka, josta teille selitin, kun järvellä tulimme. Se on nyt poikinut ja antaa toista kiulua maitoa aamuin, illoin.

— Vai niin. Kaarlon teki mieli laskea käntensä Eevan hiuksille, jotka olivat niin silkinhienot ja pehmoiset ja hiuksilta sitten paljaalle valkoiselle kaulalle. Mutta ei tehnyt kuitenkaan. Äskeinen kosketus jo häntä kadutti ja hän ponnisti kaiken kykynsä poistuakseen.

— No Eeva sanoo sitten huomenna! Minäpä lähdän tästä käymään kuokkamaalla . . .

Ja hän poistui navetasta, sydän rinnassa takoen kuin vasaralla . . .

Mikä siinä oli tuossa tytössä, joka viehätti ja kiihoitti niin . . . niin . . . Äh . . .! Hänessä oli jotakin niin sanoin kuvaamatonta suloa, niin viehättävää, viekoittelevaa hempeyttä, ettei Kaarlo koskaan muistanut nähneensä . . .

Hän käveli kuokkamaalle päin ja koetti tyyntyttää herääviä pahoja halujaan. Ja taas hän tunsu kuinka paha, saastainen, likanen ja häijy hän oli . . . ja kuinka hänen mielensä ja ajatuksensa aina hakivat ruumiillisia sulojia . . .

pyöreitä rintoja, polvia ja pohkeita . . . Miks'ei hän nähnyt tytössä muita avuja?

Siksi, ettei hän ollut tahtonutkaan nähdä.

Nämä olivat niitä hänen entisen elämän maininkeja, jotka *täytyi* tyynnyttää, *täytyi* asettaa . . . Omantuntensa nimessä! — hän ei saanut enään ajatella eikä kuvailla mitään kohtausta Eevan kanssa . . . Hänen elämänsä täällä maanpovessa olisi turhaa eikä siitä uudesta elämästä, jota oli aikonut alkaa viettämään sitten enään koskaan mitään tulisi . . . Jos hän nyt lankeaisi, niin ei hän milloinkaan enään nousisi! . . .

Oli ollut jo hyvin vaapperaa tämäkin päätös . . .

Niin hän mielessään mietiskeli kävellessään kuokkamaalle, joka oli korkean vaaran alla lihavassa kuusikkokorvessa.

Siellä kuokki Heikki. Kuokki suuren kuusen juuret ensin paljaiksi, hakkasi sitten kirveellään juuret poikki ja miehissä työnsivät kuusen pitkälle. Pojat irroittivat pienempää puuta, koivua, leppää, männyn alkuja ja kuustoja kantaen ne kaikki läjiin, jotka sytyttivät nuo-

tioiksi. Oli jo monta sarkaa sitä samaa korpea ennen kuokittu. Muutamissa saroissa jo rehoitti rehevä ohra, joka paikoin jo hiusta näytti.

Kaarlo ihmetteli. Kun hän tänne tuli pari viikkoa sitten, ei saroilla ollut kuin lyhyt oras . . . nyt jo pitkä oljen alku . . . pian kai olisi tähkällä.

— Kuudessa viikossa hyvinä kesinä joutuu täällä ohra tynnyristä tynnyriin, — selitti Heikki.

Vaikkei Kaarlo isojakaan tiennyt maanviljelyksestä, ymmärsi hän ettei tämmöistä vauhtia voinut kasvullisuudelle antaa mikään muu kuin valo . . . tämä ihmeellinen kirkas valo, jota kasvikuunta yötä päivää sai nauttia.

Hän istui kannon nokkaan, savuisen nuotion viereen, katsellen poikain töitä. Vankkoja ja sitkeitä olivat pojatkin jo juuria poikki repimään. Nuorinkin Akseli jo touhusi, naama nokisena, että pois alta.

— Riskiä poikia te olette! —

Noin sitä maata viljeltiin, noin kiskottiin lakittomin päin, hiki tippuen pitkin nokista naamaa! Mitä saivat palkakseen tästä kovasta, rasittavasta työstä?

Kaarlo alkoi vähitellen ymmärtää tämän oman kansansa taistelua, ymmärtää, ettei tätä kansaa syyttä oltu sanottu sitkeäksi ja niukkaan tuloon tyytyväiseksi kansaksi. — Kun nuo pojat tässä jaksaisi miehiksi kasvattaa, niin kyllä me tästä talon tekisimme, — jutteli Heikki Kaarlolle. -- Vähältä tämä näyttää ja pieneltä tämä meidän vainiomme vielä . . . Vaikka töitä tässä olen tehnyt . . . Tuossa on vieläkin navetan takana tuo iso mänty, jonka juurelle ensin laukkuni laskin . . . Ja siitä aloin . . . Kahteen kesään en saanut kerätyksi heiniä kuin yhdelle lehmälle . . . Niittyä minä sitten ensi vuosina harrastinkin . . . raivasin Kuverojan varren ja laitoin tammen. Siitä on tullut nyt hyvä niitty, on maaheinää aika paljon paikatellen . . . Niitty on pellon äiti, sanotaan. Ja niin minä sitä olen lisännyt ja lisännyt latoja kevät-ahvain aikana salvanut . . . Vaan mitäpä minä niistä nyt teille juttelen . . .

— Jutelkaahan vaan! Hauskaa on kuulla kuinka tässä olette elämään alkaneet? — Kehoitti Kaarlo.

Nyt hän vasta alkoi oikein ymmärtämään „kansan elämää“.

— Ei sitä yksi mies sentään maailmaa kerkiä — sanoi Heikki.

— Pankaa nyt täältä sikaari ja istahtakaa tähän levähtämään, — kehoitti Kaarlo.

Heikki näyttikin kovin uupuneelta ja hänen silmäinsä kirkas ilmekin oli kuin himmennyt.

— Väsymys jo alkaa minussakin tuntua, — sanoi hän ja istahti Kaarlon viereen, poikain ahertaessa nuotion ympärillä. — Olisi pitänyt saada tämä sarka kuokituksi ennen heinänte-koa, vaan keskiin näyttää jäävän . . . huome-na jo pitää alkaa lehti-kerppuja lampaille . . . ja sitten heinän tekoon . . . Pojistakin alkaa jo olla hyvä apu: Aapo tuo jo tekeekin täydestä miehestä eikä se ole kehnokuntonen Erkkikään ja Aleksikin jo kampailee niittää toisten jälessä lakeensa niinkuin muutkin. Eeva se olisi hyvä heinäntekijä ja joutusa haravamies, mutta kun kuivi tuolta äidiltä käsi, ettei kykene lypsämään niin ei pääse Eeva kuin lähiniityille päivän-ajaksi . . . Mutta nyt ei enää ole hätää. Ensi alussa oli, kun kahden vaan perkasimme kaah-

loa veteliä jänkkiä . . . Ja siinä se meni äidiltäkin terveys, kun raskaaksi vielä sattui kesänajaksi . . .

— Kyllä on ollut hirveää, — sanoi Kaarlo, jonka sydän pian lämpeni ja mieli heltyi.

— Ei sekään niin. Vaan se oli kun Eeva syntyi. Ei ollut paljon mitään suuhun paneamista ja täytyi yksin jättää vaimon ja vasta syntyneen ja lähteä ensimmäisiin kyliin apua hakemaan . . .

Kaarloa ihan hirvitti. Ja Heikki kertoi kaikki tyynesti, tasaisesti aivan niinkuin kaikki olisi ollut ja tapahtunut niinkuin lunnollisinta ja selvintä oli. Mutta kuka kuitenkin tiesi mitä tuon jäykän miehen rinnassa oli liikkunut, mitä oli tuntenut ja mitä kärsinyt näinä pitkinä vuosina nälän ja puutteen ahdistamana, keskellä asumatonta kiveliötä!

Tällälailloko olivat kaikki korvet asutuksi tulleet? Nälkää ja kipuja kärsienkö oli Suomi asutuksi tullut?

Niin oli. Kaarlo ymmärsi sen nyt. Eikä mitään ollut hän ennen nähnyt eikä tiennyt!

Jospa ne tietäisivät siellä kotona Helsingissä

mitä minä täällä näen ja tutkin — tietäisivät korven asukkaan elämää!

— Ei sitä silloin kukaan uskonut, kun minä tähän tulin, että tästä taloa koskaan tulee, mutta nyt uskovat. Meillä nyt jo sentään elätää kaksitoistakin nautaeläintä ja hevosen . . . Kun vaan nyt jaksaa saada peltoa lisää niin . . . Ja olen minä ajatellut, että kun tämän perintömaaksi saapi niin on tässä lapsilla toista alkaa elämänsä kuin meillä . . . Peltoa vaan tarvitsee saada lisää . . . Tämä on melkoisen hyvää peltomaata . . . Nuo sarat tuossa . . . Eikö ole kaunis laiho, vaikka ei niihin liennyt lantaakaan kuin liimaksi . . .

Sitä oli Kaarlo jo tässä ihmetellytkin.

Hyvillä mielin jatkoi Heikki.

— Kun vaan nyt tämmöisenä kesä pysyisi, niin Laurin päivänä joutuisi leikattavaksi . . . Ja jos täyteen jyvään pääsee niin nyt kyllä tulee koko talveksi leipää . . .

Hyvissä toivoissa näytti Heikki olevan, ja hänen kasvonsa loistivat ilosta, kun peltojaan katseli.

— Vaan merkillistä on sittenkin, että olette

tässä näinkin hyvään elämän alkuun päässeet!
— kummaili Kaarlo.

— On tässä nähty monenlaista huonoakin päivää, vaan niinpähän on Jumala huolen pitänyt Tänä kesänä ei nyt tarvinnut ottaa velkaakaan Mitä nyt teille tulee, kun jauhoihinkin rahan annoitte Vaan ei ole nyt kauppiaseen mitään

— Niistä minun annoistani emme mitään puhu, kunnon Heikki — sanoi Kaarlo ja hän tunsu, että hän yhä enemmän ja enemmän alkoi ymmärtää ja kunnioittaa tätä hiljaista, vaivojaan valittamatonta miestä.

He istuivat hetkisen ääneti, omissa mietteissään kumpikin. Ilta oli kaunis ja kirkas, aurinko oli kukkulain lakien tasalla melkein suorassa pohjoisessa. Suuri äänetön erämaan rauha vallitsi ympäristöllä.

— Näin se lyhyt kesä hupaisesti kuluu, — alkoi Heikki puhua. — Aurinkokin jo on öisin piilossa tuolla vaarain takana nyt jo laskee tuon Mainavaaran huipun taakse Siitä minä aina pidän merkkiä, jotta milloin heinän tekoon alan Ja on se tuokin, että kun ohra

hiusta näyttää niin varta silloin viikatteesi . . .

Nyt jo on hiuksella ensimmäinen kylvö . . .

— Onpa Heikillä varmat merkit, — hymähti Kaarlo.

— Luonnon lapsia opettaa luonto, — ajatteli hän. Mitä oli hän oppinut luonnosta?

Ei muistanut mitään oppineensa.

— Menkääpä pojat panemaan sauna lämpiämään, — käski Heikki poikia. Jopa tässä nyt on täksi päiväksi revittykin juuria . . . pitää tässä hautoa jäseniään . . .

Mieleen olikin pojille, että saivat heittää kuokkimisen pois. Heillä olikin ollut verrattain helppoa siitä asti kun Kaarlo tuli. Saivat vain kalastella järvellä maisterin kanssa — se oli paljon hauskempaa kuin repiä kivoja juuria ja polttaa rutoläjiä.

— Lähdemmekö uistille, kun saunasta tullaan? — huusi Akseli saunalle mennessään.

— Pankaa te kovasti puita, että tulee hyvää löylyä, — varoitti Heikki. — Vissiinpä maisterikin taas saunaan . . .?

— No johan toki! Minäkö laimin löisin hyvät kylvyt! En vaan!

Pojat riensivät juoksujalassa saunalle, jonka ikkunoista ja mustan oven kautta hetken kuluttua alkoi nousta musta sauhu, joka paksuna pilvenä hajaantui järvelle päin.

Nousivat Heikki ja Kaarlokin ja kävelivät pihaan päin.

— Miltäpä alkaa tuntua tämä kivieliön elämä? kysyi Heikki.

— Hauskaa on ollut. Ei ole kuultu kahteen viikkoon maailmalta mitään! — vastasi Kaarlo.

— Eipä tänne näin kesän aikana, kun ei satu kulkijoita . . . Ja menee talvisinkin kuu-kausia ettei ketään näy, vaan tottuu siihen . . .

Heikki meni pirttiin ja Kaarlo käveli tuvan läpi kamariinsa. Pöydällä akkunan luona oli hänellä kirjansa ja kirjoitusvehkeensä levälään. Hän istahti tuolilleen ja katseli rantaan päin, saunalle, josta musta sauhu pakkausi ulos reijistä ja ikkunoista.

Hän tunsu kummallista apeutta mielessään. Oliko ikävää vai mitä? Olihan hän täällä nyt löytänyt mitä oli halunnutkin: rauhaa ja yksinäisyyttä, lepoa, jota oli ikävöinyt, tervettä

erämaan elämää ja kirkasta Pohjolan ilmaa. Parantuakseen oli hän tänne tullut, unhottaakseen entisyytensä ja uutta elämää alkaakseen.

Sillä eihän se ollut oikeaa elämää, jota oli viettänyt! Ylioppilaaksi päästyään oli vapaus hänelle auennut. Upeassa kauppiaskodissa kasvaneena, mutta kovan kurin alaisena ei hän pääkaupungissa ollut saanut kouluajalla minkäänlaista vapautta. Mutta kun ankara isä kuoli juuri hänen ylioppilaaksi tultuaan ja hän sai perinnön käsiinsä, päätti hän tutkia elämää. Ulkomailla oli hän matkustellut näinä viitenä vuotena — juuri mitään aikaan saamatta. Kieliä tosin vähin opiskellut ja tutustunut kirjallisuuteen ja tuhlannut rahoja. Maailman elämä ja suur'kaupungin viettelykset olivat olleet liian vietteleviä ja houkuttelevia. Hän ei ollut niitä jaksanut vastustaa, — tuskin oli oikein tahtonutkaan . . .

Mutta sitten tuli äkkiä ikävä ja kaipuu kotimaahan, äitelä mieli ja kyllästyminen kaikkeen siihen mitä vieraassa maassa näki. Hän oli uskonut kehittävänsä kirjailijalahjojansa ja oppivansa taitavaksi suomentajaksi. Mutta vähiin

olivat suomennustyöt supistuneet. Kotimaahan oli tosin silloin tällöin pienemmän novellisuomennoksen lähettänyt, mutta ei mitään muuta. Alkuperäistä tekelettä ei hän yhtään ollut luonut, vaikka monesti aiheita oli miettinyt. Mutta kesän aikana oli hän aikonut suomentaa erään Emile Zolan laajimmista romaaneista . . .

Työ oli tuossa alulla vasta!

— Nyt täytyy hänen alkaa tosiyöhön — päätteli hän. Hän on nuori! Hän paranee nyt täällä kaikesta entisestä: ruumis saapi uutta verta, mieli erämaan surumielisyyttä. Hän uipi ja kylpee, kävelee maita ja vaaroja, juopi kirkkaitten lähteitten vesiä . . .

Ja salaperäisintä on juuri se, ettei kukaan tiedä missä hän on.

— Mihin sinä oikeastaan aiot? kysyivät toverit ja tuttavat.

— Menenpähän levähtämään jonnekin.

He uskoivat varmaan, että hän on matkustanut Savoan tai Karjalan maille. Ei kukaan arvannut, että hän tänne kauvas Pohjolaan oli saapunut — — Lapin raukoille rajoille . . .

Mutta mikä häntä nyt oikeastaan vaivasi tänään?

Ei mikään muu kuin hänen entinen elämänsä, joka vieläkin vilisi sydämessään kuin vetten viri . . .

V.

Oli lauantai-ilta.

Heikki oli jo poikain kanssa alottanut heinäntekoa. Olivat olleet jo yökunnassa Uittosaajossa, joka oli kotojänkkää loitompana, heinävä suonsilmä vaarojen välissä. Mutta nyt olivat lauantai-iltana kotia saapuneet.

Saunoneet olivat ja istuivat, verkalleen vaatteita päälleen pannen pirtissä. Kaarlokin oli joukossa. Oli melkein puoliyön aika, mutta aivan valoisa vielä, vaikka aurinko oli hetkeksi laskenut Mainavaaran taakse.

Emäntä keitteli saunakahvia ja Eeva oli navetalla, sillä lehmät olivat hyvin myöhään tänä iltana palanneet kotia.

Oli haasteltu kaikenlaisista asioista, maanviljelyksestä etupäässä. Kaarloä äsken hävetti kun hän niin vähän tunsii maanviljelystä, että tuskin mihinkään Heikin tekemään kysymyseen tiesi vastata. Heikki tuntui olevan tie-

donhaluinen mies, joka muisti kaikki mitä ker-
ran kuuli.

— Ensi viikolla minäkin tulen heinä-
tekkoon, — puheli Kaarlo. — Aapo on lainan-
nut minulle pitkävartiset saappaansa . . . kyllä
tästä nyt kyetään . . .

— Kuverojalla meillä onkin iso niittypirtti ja
tahko loukossa, — selitti Akseli. — Siellä ei
tarvitse kuusen juurella yötä olla. — Lähtekää
jo meidän kanssamme, — esitteli hän Kaar-
lolle, sillä he olivat tulleet oikein hyviksi ystä-
viksi.

— Vaikkapa lähdenkin!

— Vaan mitenkä käypi kun ei olekaan
maitoa siellä? nauroi Heikki. — Eipä taida
piimä lystä . . .

— Kyllä se kelpaa piimäkin, — uskoi Kaar-
lo itse. — Onko se isokin niitty se Kuveroja?
kysyi hän sitten.

— No jos on kirkkaita poutia, niin kyllä
sen sitten puolessatoista viikossa saamme teh-
dyksi . . . Se onkin paras ja laajin niitty, —
selitti Heikki.

— Kylläpä siinä on työtä, — kummaili Kaarlo. — Vai niin kauvan menee!

— Ja matkassa pitää sittenkin olla aamuvarkaisesta ilta myöhäseen, ja jos sateet sattuivat niin menee siinä kaksikin viikkoa täyteen . . .

— Niin mutta sitten on vielä Sammaljoki Hanhisaja ja Risuniitty, — luutteli Akseli.

Kun olivat saunakahvin juoneet ja Eeva Kaarlolle tuonut kipollisen maitoa, sanoi Kaarlo leikillä:

— Ei ole kuulunut muusta maailmasta mitään . . . vaikka olisi palanut koko muu maailma . . .

— Eipä ole kuulunut, että olisi palanutkaan . . .

— Tulevana kesänä minäkin pääsen Juhannuskirkkoon, — iloitsi Akseli.

Ja Kaarlo sai nyt kuulla, ettei Eeva ja Aapokaan olleet käyneet kirkonkylässä kuin kaksi kertaa eläissään — rippikouluaikana.

— Eikö tee joskus mieli? kysyi hän Aapolta.

— Eipä juuri. —
Aapo olikin sellainen vähäpuheinen, hiljai-

nen miehen alku. Haasteli niinkuin vanhat miehet.

— Entä, eikö Eevalla tee mieli?

— Minkäpä tekee jos mieli olisikin?

Eevan silmissä vilahti kuin ikävää.

Siiken taukosi keskustelu. Heikki ei arvelut sinne eikä tänne.

— — —

Tultuaan huoneeseensa alkoi Kaarlo riisuutua.

Pitkin viikkoa oli hän työskennellyt eikä ollut usein Eevankaan kanssa ollut puheilla. Eeva näytti nyt enemmän ujostelevan häntä kuin ensin. Pikkutyttöjen kanssa oli Kaarlo käynyt järvellä kalastamassa. Sillä Eeva oli heti kun sai lehmät hoidetuksi ja oli ne metsään löysännyt, mennyt kerppuja tekemään vainioaidan taakse.

Eeva oli välistä näyttänyt olevan pitkissä mietteissä, mutta ei ollut Kaarloille sanonut sitä tuonnoista asiaa.

Mikä asia hänellä mahtoi olla? Kysyi hän itseltään, mutta ei hän siihen mitään vastausta saanut.

Joka yö oli kiusaaja hänen rauhaansa häirinyt. Kun miesväki oli yökunnassa niityllä ja emäntä ja pikkutyöt nukkuivat pirtissä, tiesi Kaarlo Eevan olevan yksin aitassaan . . .

Kiusaaja kehoitti häntä lähtemään, painautumaan Eevan viereen viileään, lehdittyyn aitaan . . . Eeva ei sitä pahakseen panisi . . . sallisi siihen viereensä asettua . . . antaisi käden kietoa kaulaansa.

Nyt oli lauantai-ilta . . . Silloinhan aina maalaispojatkin lähtivät yökenkään . . .

Ja yht'äkkiä kiusaaja kuiskasi hänelle: Entäpä se onkin juuri sitä, joka Eevalla on asiana sanoa, että tulla vaan sinne hänen viereensä . . . hänen on yksin ikäväkin . . .

Kaarlo oli jo vuoteessaan ja kääntelehti siinä paremmin sovittaakseen ruumiinsa. Mutta kesken kaiken muisti hän Eevan silmien ilmeen . . .

Se ilme ei voinut olla aistillista ikävöimistä eikä lihan himoa . . . Se oli jotakin muuta ikävöimistä, joka kaivaten ilmausi hänen suuriin sinisiin silmiinsä . . .

Mitä se mahtoi olla?

Nämä olivat muutenkin kummallisia ihmisiä kaikki. Ei koskaan ollut Kaarlo kuullut Heikin kiroilevan eikä puhuvan mitään rumaa ei kahdenkesken eikä lasten kuullen. Ja maallahan kuuluttiin puhuvan kaikistaseikoista peittelemättä ja selvästi. Merkillisintä oli etteivät pojatkaan koskaan puhuneet rumaa eivätkä kiroilleet.

Kun Kaarlo jonkun kerran kalassa ollessa oli noitunut, että voi perhana kun pääsi komea ahven, niin eivät pojat olleet siitä näyttäneet mitään ymmärtävän . . .

Mutta Eevan täytyi jo ymmärtää yhtä ja toista, oli juuri naiseksi puhjennut, viehkeimmillään . . . somimmillaan . . .

Vaan eipä ollut tässä kerran, silloin kun siitä asiastaan mainitsi, ollut millänsäkään vaikka Kaarlo painoi sormellaan hänen poskeensa . . . Saattoi vaan odottaakin että Kaarlo häntä hyväileisi . . .

Hän innostui siinä miettiessään niin, että nousi jo istumaan vuoteelle ja päätti hiipiä . . . Hän unhotti kaiken muun: sen minkä vuoksi oli tullut tänne erämaahan ja lujan päätöksensä olla näille hyvälle ihmisille hyvä kesävieras . . .

Mutta juuri kun hän aikoi nousta vuoteestaan, kuuli hän askeleita, ovi kävi ja Eeva tuli hänen kamariinsa. Hän säpsähti ja vetäytyi peiton alle. Eeva oli vähän kalpeampi, mutta sanomattoman suloisen näköinen puhtaassa valkeassa röijyssään, alushameessaan ja avojaloin. Kaarlon äskeinen säpsähdys katosi ja villi, himokas riemu räjähti hänen sydämessään.

— Eeva! — sanoi hän ja kohosi istumaan vuoteeseensa.

Eeva seisoi oven luona ja Kaarlosta näytti että hän nyt oli suloisempi kuin koskaan ennen.

— Eeva . . . tule tänne lähemmäs, — sanoi hän houkuttelevalla äänellä uudestaan.

— Nyt minä tulin sitä asiaa . . . Huomenna kun on sunnuntai, olisi aikaa . . .

Eevan ääni oli luonnollinen ja tyyni ja hänen silmänsä ilme omituisen pehmeää.

— Tulehan tänne! — Ja Kaarlo kurotti kättään Eevaa kohti. Mutta kun hän vilahdukselta silmäsi Eevan kasvoihin, tunsu hän kuin jotakin kylmää olisi kulkenut hänen selkärankaansa pitkin. Hän selkisi huumauksestaan, paiskausi pitkäkseen kuin häveten ja kysyi:

— Mitäs Eeva tahtoi?

Eeva astui nyt pari askelta likemmäksi ja puhui kuin anteeksi pyytäen:

— Sitä minä olen koko ajan aikonut, mutta äiti on kieltänyt . . . tuota kirjaa lukeakseni . . .

Ja Eeva osotti avonaista kapsäkkiä nurkassa, joka oli kirjoja täynnä.

Kaarlo tunsi omituista pettymystä mielessään ja jonkunlaista hämmästystä. Ymmärsikö Eeva kirjoista? Osasiko oikein sisältäkään lukea? Hän ei tiennyt mitä vastata, niin Eeva jatkoi:

— Minä siihen kerran vilkasin, mutta en ole uskaltanut koskea. Se on suomalainen kirja Kalevala . . . Äiti oli kovin vihainen kun siihen koskin, että jos te suututte. Mutta minä niin kovin mielelläni tahtoisin lukea . . .

Kaarlo yhä katseli hämmästyksissään Eevaan. Kuinka hänen otsansa oli sievä ja hyvin muodostunut ja hiussuorto niin verrattoman kaunis! Pitkien silmäripsien alta loistivat suuret, tummansiniset silmät omituisen arasti ja pehmeästi. Niiden ilme oli viisas ja tarkkaava. Hiukset

olivat valuneet ohimoille ja palmikko ulettui lan-
teitten alle.

— Vai tahtoisit Eeva lukea, — sanoi Kaarlo
vihdoin, mutta aivan kun ei hän vielääkään oi-
kein ymmärtäisi Eevan tarkoitusta.

— Onkos Eeva ennen lukenut kertomuksia?
osasi hän sitten kysyä.

— Olen minä Genovevan, mutta pojat
ovat sen repineet.

Eeva seisoi kuin tuomiotaan odotellen, väliin
luoden pitkän silmäyksen kirjoihin päin.

— Saapihan Eeva mitä tahtoo . . . Vai
Kalevalaa . . . Annappa sieltä kapsäkistä . . .

Nopeasti kumartui Eeva nurkkaan, jossa
kapsäkki kirjoineen oli ja sukkelaa otti Kale-
valan pinkasta. Se oli sidottu mustiin kan-
siin, mutta Eeva tunsu sen jo päältäkin, vaikkei
ollut kuin kerran kädessään käyttänyt.

Mutta sillä aikaa kun Eeva kumartui Kale-
valaa ottamaan, ehti Kaarlon rietas kuvitus jo
rynnätä muihin mietteisiin . . .

— Tämä oli Eevan omaa keksimää, pääs-
täkseen tänne puheille, kun ei minussa ollut

miestä menemään hänen luokseen . . . osasipa tyttö oivan koukun! . . .

Eeva ojensi Kaarlolle Kalevalan ja sanoi:

— Tämä se on se kirja, jota halusin . . .

Kaarlostakin kuului niinkuin Eevan ääni olisi vapissut. Hänen sieramiinsa tuoksahti Eevan puvusta hajuheinäin ja lehtien lemua.

— Syksyllä on isä luvannut, kun kesävoi viedään kauppiaseen, ostaa minulle kansakoulukirjoja . . . Tänä kesänä tuleekin paljon enemmän voita, kun viime kesänä . . . Minä olen niin hyvin koettanut ruokkia lehmä . . . Eikä ole itse maistettu rieskamaitoa kun sunnuntai-aamusin . . . Nyt on jo voita melkein niin paljon kuin menneenä kesänä oli Mikkelinä ja nyt on vasta Jaakon päivä huomenna . . .

Eeva puhui loistavin kasvoin, hyvässä toivossa, että hän syksyn tullen saisi kansakoulukirjoja . . . Hän seisoi niin likellä sänkyä, että Kaarlo olisi ulettanut kaappaamaan hänen lanteestaan kiinni ja vetämään hänet sänkynsä laidalle. Käsi jo ojentui, mutta kun kuuli Eevan äänen ja puheen, laskeusi käsi ja häpeän puna nousi hänen poskilleen.

— Eeva saapi lukea vaikka kaikki kirjat,
— sanoi hän, painautui maata ja asetti molemmat kämmenensä niskan taakse.

— Oikein paljo kiitoksia!

Ja Eeva puserti kirjaa käsiinsä kuin pelästen sen putoavan.

— Pojat ovat menneet hilloon . . . Huomenna saatte hilloja . . . Ja hyvästi nyt! Nukkukaa rauhassa!

Ja Eeva pyörähti kuin varjo ovesta ulos.

Kaarlo näki hänen oven avatessa katsovan häneen omituisen viehkeästi ja lämpimästi.

Oliko ehkä kiitollisuutta että oli kirjan saanut?

Kaarlon ajatukset tuntuivat olevan kuin sekaisin. Mikä oli tämä Eeva? Yöllä yksin tulee yöpuvussa nuoren miehen huoneeseen . . .

Mutta eihän Eeva ymmärtänyt sitä sopimattomaksi! Kuka hänelle sitä olisi neuvonut!

Ei, ei! Eeva oli luonnollinen, viaton, puhdoinen tyttö, joka ei osannut eikä tiennyt aavistaa mitä toisen riettaassa rinnassa liikkui

Olisipa hänen pitänyt jo heti alussa se nähdä, huomata se koko Eevan olemuksesta . . .

Jumalan kiitos kuitenkin, ettei tullut vedetyksi Eevaa hameesta sänkyyn . . .!

Häneltä pääsi kuin helpoituksen huokaus, ettei ollut tehnyt sitä, jota oli aikonut. Oliko se ollut hänen ansiotaan?

Ei, tuhannen kertaa ei.

Jos olisi Eevan silmissä, liikkeissä jossakin muussa nähnyt pienimmänkään viittauksen siihen, ettei Eevalle olisi vastenmielistä tulla siihen Kaarlon viereen, niin aivan empimättä olisi hän Eevan sänkyynsä vetänyt . . .

Ja silloin . . . silloin olisi hänen rauhansa poissa ollut ja Eevan ilo ehkä ijäksi kadonnut. Ja mitä olisi tyttöparka hänestä uskonut!

Että hän taas oli erehtynyt, taas ollut teke-mäisillään tyhmyyden, jota koko elinaikansa olisi saanut katua! Ja vaikka oli niin moneen kertaan vakuuttanut itselleen, ettei enään anna millekään alhaiselle halulle valtaa, oli hän taaskin tavannut itsensä keskeltä ruokottomuutta . . .

Olihan hän usein mietiskellyt sitä, että vaikka Eeva aina hymyssä suin hänelle puhui

ja vaikka loistivatkin silmät kirkkaasti, ei hänessä koskaan ilmaantunut lihallista kevytmielisyyttä, ei notkean varren liikkeissä, ei silmien ilmeessä ei missään. Päinvastoin näyttivät hänen kapeat, sievät kasvonsa joskus hyvin mieltiviltä, jolloin silmäin väliin, nenän yläpäähän muodostui kaksi pientä ryppyä . . .

Kaarloon teki tuo Eevan äskeinen käynti kumman vaikutuksen. Ensin hän ei tahtonut uskoa, että tyttö olisi ainoastaan kirjan takia tullut, että hänellä täytyi olla jokin muu syy. Mutta kun hän tarkemmin asiaa mietiskeli, alkoi se hänestä tuntua todelta. Hän muisti nyt, että Eeva usein oli puhunut kirjoista ja tiedustellut mitä kirjoja Kaarlolla oli kapsäkissään. Hän oli luullut sitä vaan tavalliseksi maalaiseksi uteliaisuudeksi, eikä ollut sen tarkemmin tehnyt selvää kirjavarastostaan . . .

Mutta miksi ei ollut Eeva jo ennen pyytänyt lainaksi? Äiti oli kieltänyt. Niinkö he uskoivat hänen kitsaaksi, vai minkä tähden oli äiti häntä kieltänyt? . . .

Ja kun Kaarlo muisteli yhtä ja toista seikkaa mitä he Eevan kanssa olivat puhelleet,

selveni hänelle, että Eevalla mahtoi olla tavattoman hyvä muistilahja. Kerran kun olivat järvellä kalastamassa oli Kaarlo itseksensä hyräillyt kappaleita Runebergin Torpan työstä.

Seuraavana aamuna kuuli hän Eevan laulavan samoja säkeitä navetalla . . .

Ja Kaarlo alkoi nähdä aivan uudessa valossa Eevaa. Ehkä se oli tuo ikävöivä ilme, joka hänen silmissään hetkittäin kuvastui, tiedon kaipuu, sielun jano johonkin, jota ei itsekään tiennyt. Kuka osais arvata mitkä voimat, rikkaat hengen aarteet olivat kätkettynä tuohon hentoon varteen!

Ei ollut Kaarlo sitä puolta Eevassa ennen huomannut. Ei ollut tullut sitäkään ajatelleeksi että Eevalla voi olla tunteellisesti väräjävä sielu ja lämmin sydän, jotka olivat puhdasta kultaa . . .

Ehkä ei tyttöparka vielä tiennyt mistään siitä pahasta, joka hänelle itselleen oli tuttua ja tunnettua. Missäpä olisikaan Eeva nähnyt kuinka kurja, kuinka syntinen oli se maailma, joka oli tämän yksinäisen järven ympärillä!

Mutta silloinhan Eeva juuri oli semmoinen tyttö, jota hän oli ajatellut!

Nytkö vasta hän sen ymmärsi!

Hän tunsi kummallista ahdistusta rinnassaan, mutta samalla tuntui niinkuin hän nyt vasta oikein olisi saanut silmänsä auki, niinkuin nyt vasta oikein heräisi todellisuuteen. Kaikki hänen ajatuksensa tähän asti olivat vaan viipyneet ja viihtyneet Eevan ruumiillisia suloja katsellessa . . .

Sokko oli hän ollut ja irstaan mielensä halpa orja!

Uni karkkausi hänen silmistään. Hän nousi ylös, pani tupakaksi ja istui katselemaan järvelle, jonka keveä, kesäyön harso peitti. Korkean, kaljupäisen Mainavaaran takaa näkyi punertava aamurusko . . .

. . . Suuri, sininen erämaan silmä, kolkon kivieliön keskellä . . . kesäisin kirkas ja sininen talvisin hohtavan valkoinen ja häikäisevän puhdas . . . runoili hän ja tunsi kummallisesti mielensä alakuloiseksi . . .

. . . Sen kirkkaan järven rannalle saapui kerran mieron kulkija ja maailman matkoista

väsinyt mies . . . ja löysi aarteen suuren ja kalliin . . . Se tyttö oli kaunis kuin Pohjolan kesäinen aamu, jona taivaan ja maan valot toisiansa syleilevät . . . Se tyttö oli puhdas ja pulmuinen . . . sen veret vereksset ja virkut eikä sen silmien sineen ollut kenenkään kuva uponnut . . .

Oli niinkuin Luojan kädestä lähtenyt . . .

Semmoista tyttöä oli hän ajatellut, muttei koskaan uskonut löytävänsä.

Mutta ehkä oli nyt kohdannut!

Hän nousi kävelemään, hänen verensä vilkastui ja hän tunsu sydämensä kummasti lämpenevän. Eeva ilmausi hänen silmänsä eteen niinkuin äsken kuin kävi. Nyt hän teki sen havainnon, että Eevan kädet olivat niin herttaisen sievät, käsivarret pyöreät ja iho niin puhtaana, puhtaana valkoista . . . Suunkin näki, josta tasaiset valkoset hampaat päilyivät kuin helmet . . .

Eevan katse oli lähtiessä ollut niin lämpöinen ja herttainen . . .

. . . Täällä elelen onnen elämää. Tulen täällä terveeksi ja opin rakastamaan. Opin

rakastamaan tätä köyhää, kallista maatani ja tätä sitkeää kärsivää kansaani . . .

Voi, tulkaa tänne erämaahan kaikki väsyneet ja vaivaiset ja puolihullut ja hermoheikot . . . paetkaa pois sumuisesta suur'kaupungista keskelle kivieliötä . . . ja te paranette!

Aurinko alkoi kohota Mainavaaran takaa. Kiillahti ensin kaari sen ylälaitaa kirkkaantummanpunaisena, mutta samassa paljastui se koko kirkkaudessaan . . . Oli kummaa nähdä kuinka kevät, kirkkaat valot silmänräpäyksessä kultasivat kaikkien korkeimpien kukkulain lakia, tummien laaksojen ollessa hämärässä varjossa . . .

Kaarlo aukasi akkunan ja katseli kaukaiseen ihanaan erämaahan . . . Ei olisi saanut nukkua yhtenäkään yönä . . . ei päästää tätä salaa käsistään tietämättä . . .

Hän kuuli lintujen rupeavan laulamaan, vainioaidan takana ja rannan koivuissa, näki pääskysten pyrähtävän pesistään ja nuolena kiihtävän järvelle . . .

Oliko koskaan vieraalla maalla ollessa tämmöstä tunnetta tuntenut? Oliko koskaan mieli

tuntunut näin levolliselta? Oliko sydän näin tyynesti, hiljaisesti riemuinnut?

Ei muistanut hän tällaista.

— — —

Kun hän aamulla avojaloin käveli pirttiin, näki hän porstuan ja portaat katajahavuilla ripotettuna.

Raitis katajanhavun lemu levisi ympärille ja jonkunlainen juhlatunnelma valtasi hänet.

Pirtin laattia oli lehditettynä ja Heikki istui pöydän päässä raamattua lukien. Emäntä istui toisessa pöydän päässä ja näytti kuuntelevan Heikin lukua.

Nyt oli sunnuntai, nyt oli Jaakonpäivän sunnuntai.

Heikki luki kappaleen loppuun, luki hartaalla, veisaavalla äänellä, mutta selvään. Lopetettuaan lukunsa, siirti hän raskaan raamatunsa vähä syrjään ja alkoi tuumailla Kaarlon kanssa.

Minkätähden oli porstua ja portaat havutettu ja pirtin laattia lehditetty?

— No isä sillä lailla tahtoo, kun sillä on toisena nimenä Jaakko, — sanoi emäntä.

— On siinä muikin syy ja se on suurempi. Ohra on jo maitojyvällä, — sanoi Heikki. — Jos näin lämmintä riittää niin Laurin päivän tienoissa saapi ensimmäiset kylvöt leikata.

Milloin se on Laurin päivä? kysäsi Kaarlo.

— Elokuun kymmenes päivä.

Hän sai tietää muutakin. Tänään syötiin ensikerran uusia perunoitakin. Ja kaikki lapset olivat menneet marjaan, hilloja poimimaan, joita tänä kesänä oli verrattoman paljon. Hyvä kesä oli kaikin puolin. Heiniäkin tuli runsaasti.

— Mutta muistan minä erään poutakesän — siitä on nyt tämä kymmenes — kun ensimmäiset kylvöt leikattiin näin Jaakonpäivän viikolla . . . Semmoista kesää ei minun eläissäni ole ollut . . .

— Silloin saimme uusia perunoita jo ennen Jaakonpäivää, — muisteli emäntäkin.

Kaarlo ihmetteli.

Ja he läksivät Heikin kanssa katselemaan peltoja. Heikki oli ajanut parransängän pois poskiltaan. Hänellä olivat eheät housut ja puhdas valkoinen paita. Näytti nuoremaltakin nyt ja oli oikein mainiolla tuulella.

Päivä paistoi lämpimästi, taivas oli aivan pilvetön ja lämmin tuulen henki tuntui käyvän järveltä päin. Pihan nurmi tuntui paljaaseen jalkapohjaan lämpöiseltä ja hiekkapoluilla melkein poltti.

He kävelivät navetan taitse pellon pientarettä pitkin. Kauniina, tasona siinä ohran päät nyökkäsivät. Heikki taittoi yhden pään, puristi jyvää, josta roiskahti pisara valkoista nestettä ja näytti Kaarlolle.

— Tuommoistako sitä maitojyväksi kutsutaan?

— Tämmöistä . . . viikon päästä se jo on kova ja kahden viikon kuluttua valmis . . .

Kun he olivat kiertäneet peltoja saapuivat he kuokkamaalle, josta polku lähti niitylle, Kuverojalle päin.

Kaarlo oli jostakin kaukaa laaksosta kuulevinaan ääniä.

— Mihin päin he ovat menneet marjaan? kysyi hän.

— Kivijänkälle he aikoivat, mutta luultavasti ovat käyneet muillakin jänkillä ja saajoissa.

— Tuolta kuuluu ääniä!

He pysähtyivät kuuntelemaan ja kuulivat selvästi Eevan ja Aapon äänet. Ne tulivat yhä likemmäksi ja Kaarlo kuuli selvään Eevan äänen, vaikkei tulijoita vielä näkynyt kuusikon peitosta. Ulko muististaanko vaiko kirjasta lie-nee Eeva ladellut tulemaan. Kaarlo erotti selvään sanat:

Tuuli neittä tuutteli,
 Aalto impeä ajeli
 Ympäri selän sinisen
 Lakkapäisen lainehisen.
 Vuotta seitsemän satoa,
 Yheksän yrön ikeä
 Vieri impi veen emona,
 Uipi idät, uipi lännet,
 Uipi luotehet, etelät,
 Uipi kaikki ilmanrannat —
 Itkeä hyryttelevi,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 „Voi, poloinen päiviäni,
 Lapsi kurja kulkuani!
 Jo olen joutunut johonkin,
 läkseni ilman alle,
 Tuulten tuuteltavaksi
 Aaltojen ajeltavaksi.

Mutta kun tulijat metsän peitosta tulivat kuokkamaa-aukealle ja näkivät Kaarlon ja Heikin seisovan pientareella, lakkasivat he runoa lukemasta. Heillä oli kaikilla suuret tuohiropojet täynnä kauniita, punasen kellertäviä hilloja. Eevalla oli kaikkein isoin rove, mutta pikkutyöilläkin oli näppärät ropeet kukkurillaan.

— Nyt on hilloja aivan keltaisena jänkät:
— huusi Akseli ja lisäsi:

— Eeva osaa niin soman runon, minäkin jo osaan.

Eeva oli niin herttaisen miellyttävän näköinen, kun hänen poskensa punottivat ja huivi oli solmittu niskan taakse kiinni. Se puki häntä. Hän riensi Kaarlon luo ja tarjosi roppeestaan, silmät ilosta loistaen. Kaikki muutkin tulivat ja tarjosivat.

— Onpa nyt . . . onpa nyt! riemuitsi Kaarlo.
Kovin ovatkin kauniita ja suuria!

He lähtivät kaikin pihaan päin.

— Ja nyt minä annan kaikille sitä, jota olen luvannut. Aapolle rahan uusiin pieksuihin. Erkille ja Akselille uusiin talvilakkeihin.

Ja pikkutyttöille Lailalle ja Marille kenkiin ja hameisiin ja röijyihin.

Kaikin kuuntelivat suu hymyssä.

— Mitä te Eevalle annatte? muistikin Akseli kysyä.

Kaarlo silmäsi Eevaan. Ensi kerran Eeva loi katseensa alaspäin ja punastui.

— Voi, antakaa se runokirja, se Väinämöisen runokirja Eevalle, — esitteli Akseli.

— No Eeva saapi kirjan.

Kun Eeva nosti katseensa Kaarloon päin näki Kaarlo siinä saman ilmeen kuin eilen illallakin, kun Eeva lähtiessään Kaarloon silmäsi.

Hän tunsu lämpöisen laineen loiskahtavan sydämessään.

Merkillinen . . . merkillinen tyttö, mielti hän. Eikä hän saanut selvää mitä Eevan lempeä katse oikeastaan tarkoitti.

VI.

Kuverojalla oli heinä saatu tehdyksi ja nyt oltiin jo Hanhisaaajossa josta kuljettiin yöksi kotia.

Lehmät aamusin lypsettyään läksi Eevakin luo'olle. Kaarlo seurasi mukana.

Heillä oli nyt niin paljon puhelemista, että he melkein unhottivat kaiken muun. Kaarlo ei voinut kyllin ihmetellä Eevaa. Hän osasi ulkoa melkein joka runon Kalevalasta ja kyseli aina uutta ja uutta Kaarloilta. Maailman alusta piti Kaarlon selittää. Ja Eeva muisti kaikki mitä kuuli Kaarlon puhuvan maailmasta ja sen historiasta. Ja yhä lisää tietoja tahtoi.

Kaarlo unhotti kaiken muun, kirjallisen työsäkin ja oleskeli aina Eevan seurassa. He olivat kerran käyneet Kuverojallakin, vaikka sinne oli niin pitkä matka.

Nyt olivat menossa Hanhisaaajoon.

Sinne lähti polku saunan luota rannasta ja vei ensin hiekkaista järven rantaa pitkin ensimmäisen rantakallion luo. Se oli kivinen, louhikkoinen niemi, joka näytti juoksevan suoraan suuresta ja laajalakisesta Susi-jupukasta etempää erämaasta. Se ei pysähtynyt vielä järven rantaankaan, vaan sukelsi rantahiekkään päästyään veden alle ja kiilteli sieltä sylien syvyydestä.

He kulkivat peräkkäin, Eeva edellä, Kaarlo perässä, haravat olalla kumpaisellakin. Kun ehtivät kivisen niemen luo niin lähtivät sen kuvetta noudattaen kivelöön päin.

— Tästä isä toissa syksynä sai ahman . . . tuosta juuri . . . noiden kahden kallion lomasta oli kurkistellut, — näytti Eeva erästä kallionlomaa.

Mutta Kaarlo tuntui olevan muissa mietteissä. Eeva oli iltasin opetellut Kaarlon kynällä kirjoittamaan. Nyt jo kirjoitteli kokonaislauseita, vaikka kirjaimet vielä näyttivätkin kömpelöiltä.

Kuinka nerokas mahtoikaan olla Eeva, kuinka terävä hänen älynsä ja muistinsa! . . . Ollapa, että Eeva olisi koulunpenkillä istunut!

Kaarlo näki Eevan solean varren takaapäin, näki pitkän vaalean palmikon riippuvan huivin alta ja nautti Eevan sulavista liikkeistä. Kun polku väliin oli kivinen, väliin porrastettu ja paikatellen koukersi suurten kuusten oksain alatse, notkui Eevan varsi aina sen mukaan kuin polku vaati.

Nämä viimeiset päivät olivat Kaarlosta kuuluneet tavattoman nopeaan. Oli ollut hetkiä, kun he Eevan kanssa kahden istuivat ja hän opasteli Eevaa kirjoittamaan, että hän unehutti koko muun maailman. Kun hän tutki itseään ja kysyi sydämeltään, täytyi hänen myöntää, että Eeva oli hänet kokonaan vallannut. Ja kuitenkin ei tyttö näyttänyt hänestä itsestään isoja välittävän. Hänen puheitaan ja opetukseensa vain kuunteli, mutta väliin katsoi suoraan silmiin niinkuin sydämeen olisi tahtonut nähdä.

Mitä mahtoi mietiskellä? Mutta sen Kaarlo tunsu selvemmin ja selvemmin joka päivä, että aivan outo voima veti häntä Eevaa lähelle. Se ei enään ollut paljaiden polvien ja pyöreän poven ihailamista, se oli jotakin muuta kum-

mallista tunnetta, jossa sekasin tuntui sääliäkin tyttöparkaa kohtaan, joka oli niin tiedonhaluinen, terävä ja älykäs . . .

— Osaisin minäkin tehdä lauluja —, sanoi Eeva kun jo olivat lähempänä Hanhisaaajoa.

— Oletko koettanut?

— Olen. Mutta se taitaa olla niin ruma.

Eeva kääntyi takaperin nähdäkseen Kaarlon kasvot.

— Koetahan sanoa!

— En minä nyt. Illalla sitten . . . Mutta kyllä se Lemminkäinen kuitenkin oli aika huvilivi . . . Mutta teillä jäi kesken se Kaarina Maununtyttären tarina . . .

— Ei se ole tarina. Se on historiallinen totuus. Kaarina joutui naimisiin kuninkaan pojan kanssa ja sai paljon kärsiä.

Ja Kaarlo kertoi pitkälti Kaarina Maununtyttärestä.

Hetken kuluttua arvosteli Eeva:

— Mutta he rakastivat kuitenkin toisiaan! Kuinka ihmeen kaunis onkaan se Kaarina ollut!

Ja taas hetken perästä:

— Mahtaa olla kaunista sentään tämä Jumalan luoma maailma . . . Joka kerrankaan sen näkisi! . . .

— Siellä on niin paljon pahaa maailmassa . . . syntiä, tuskaa ja suruja, verta, vainoa ja sotia . . . Ei sinne haluta tarvitse . . .

— Sinne minä tahtoisin nyt!

Eeva käännähti taas katsomaan Kaarloon. Hänen silmissään välähtivät kuin salamat ja Kaarlo huomasi niissä saman ilmeen kuin silloinkin, kun Eeva kuuli jotakin merkillistä maailmassa tapahtuneen.

— Joko te pian lähdette? kysäsi hän sitten melkein väräjäväällä äänellä.

— En minä vielä. Minun on niin hyvä ja hauska täällä olla . . .

— Eikö teillä ole ikävä? Kun minullakin on joskus ikävä ollut, mutta ei nyt tänä kesänä . . .

— Mihinkä Eeva ikävöitsi?

— En tiennyt . . . Oli vaan ikävä . . . välistä kirkonkylään . . .

He saapuivat jo niin lähelle niittyä että kuulivat viikatteen liippausta ja näkivät niittomiehet.

Akseli huomasi heidät ensiksi.

— Maisteri ja Eeva tulevat luolle —, huusi hän.

Niittäjät seisahtuivat katsomaan.

— Jo on maisterillakin harava! iloitsi Akseli.

Eeva ja Kaarlo alkoivat luokoilla, kooten siipi-karhot sieviin kokkosiin. Kaarloa työ oudosti eikä hän ehtinyt neljättä osaa nakata miten Eeva. Välistä Eeva purskahti nauramaan kun Kaarlo tuppasi tulemaan samalle karholle kuin Eevakin. Mutta Eeva auttoi aina Kaarloa niin että he koko ajan olivat lähekkäin ja voivat keskenään puhella.

He viipyivät koko päivän ja hauskaa oli heillä kaikilla. Illalla ennen auringon laskua kannettiin kuivat heinät latojen luo. Eeva ja Kaarlo kantoivat samoilla sapilas-parilla, mutta Kaarloilta kävi työ kömpelösti, sillä niitty oli pehmeää jänkkää, vaikkei jalkaa syvempään upottanutkaan. Mutta hikipäässä hän peuhasi ja nähtyään, että pojat ja Heikki olivat avopäin, heitti hänkin lakkinsa ladon nurkkaan.

— Maamies teistä tuleekin, — kiitteli

häntä Heikki, kun Kaarlo hankasi heiniä latoon ja Eeva ladossa oli niitä vastaanottamassa.

— Jahka minä tässä vähä opettelen, —
kyllä minä vielä viikatteeseenkin tartun.

— Onkin jo jalan käynti tullut taatum-
maksi kun ensin oli, — arveli Heikki.

— Niin . . . kun en hankkinut osata polkua
pitkin kulkea, vaan aina kiviin ja risuihin
kompastuin . . .

— Niin oli, niin oli, — naurahti Heikki —
Mutta kyllä kivelio poikansa opettaa.

— — —
He palasivat kaikin yhdessä roikassa kotia
yöksi. Akseli käveli eillimmäisenä ja lasketteli
tulemaan Kalevalasta säkeitä, että korpi kaikui.

— Näin maailma luotiin, — huusi hän
edellä kävellessä ja luki pitkän luvun Kale-
valasta.

— Itsekö se on lukenut? kysyi Kaarlo.

— Ei ole itse. Minun on kuullut lukevan,
niin muistaa kaikki, vastasi Eeva.

. . . kussa pohjasi jalalla,
kalahauat kaivaeli,
kussa ilmaan . . .

kuului Akselin ääni edeltä.

Kun he saapuivat rantapolulle, joka johti saunalle, näkivät he emännän ja pikkutyttöjen puuhailevan saunalla.

— Parhaiksi tulitte. Kylpy on valmis, — huusi heitä vastaan Laila, joka äidin ja Marin kanssa oli kylvyn niittymiehille valmistanut.

Kylvyn ja iltasen jälkeen tuli Eeva, iltatyöt tehtyään Kaarlon luo. Kaarlo oli luvannut opastaa kirjoituksessa. Eevan posket punottivat kylvyn jälkeen kuin mansikat ja muutenkin näytti hän niin ihmeen somalta. Mutta oli Kaarlo huomaavinaan, että hänen silmissään oli jotakin alakuloista ilmettä ja että ääni e soinnut niin kirkkaalta kuin päivällä.

— Mutta se sinun runosi, Eeva? Nyt sinun pitää se minulle lukea!

Hän seisoi aivan Eevan edessä ja silitteli hänen hiuksiaan kämmenellä.

— Se on niin ruma, — sanoi Eeva, mutta ajatuksissaan pisti hän kätensä Kaarlon takin nappiin ja pyöritteli sitä sormillaan.

Sano vain! Olkoon kuinka ruma hyvänsä!

— Oikein omaksiko minä saan Kalevalan?

— Saatpa tietysti ja saat nämä kaikki muutkin suomenkieliset kirjat. Saat ottaa ja nämät omaan haltuusi.

Ja Kaarlo latoi kapsäkistään kirjoja suuren pinon pöydälle.

— Tässä on vereksintä suomalaista kauno-kirjallisuutta.

Eeva katseli hämmästyksissään.

— Mutta mistä te sitten itse saatte, kun kaikki minulle annatte!

— Kyllä minä saan! En niitä viitsi takaisin kuljettaakaan. Sinulle olen ne ajatellutkin antaa . . .

— Mitäs minä sitten teille annan!

Eeva näytti kovin onnettomalta.

— Olethan koko kesän ollut hyvä minulle, siinä on kyllä.

Kaaron ääni oli pehmeä ja hän katsoi Eevaa silmiin niin, että Eeva laski katseensa alaspäin.

— No nyt se runosi!

— Mutta se on teistä.

— Minusta? No sitä hauskempi. Istu nyt

tähän tuolille . . . minä istun tänne akkunan
luo . . .

Oli jo vähän hämärä huoneessa niin ettei
Kaarlo huomannut kuinka Eevan veret muut-
tuivat.

Eeva alkoi:

Kerran kesän alussa —

Juhannuksen jälkeisenä —

Kulki kauas Kaiholaamme,

Kiveliön kuuluville,

Mies merten takainen:

Saapui valon vallitessa

Päivän öitä valastessa

Taivon tähtein piilotessa

Alla siintävän sinisen. —

Silloin saapui siro, sievä

Kävi kaunis Kaiholahan. —

Siellä tyttö, tyhmänlainen,

Mietti mit' on miehiänsä,

kun on kirjoja kosoita,

Pitkä pino painettua.

Mietti maata mennessänsä,

Aamuin aina aprikoien:

„Saisko sairas parannusta,

jos sais, kirjaan kurkistella

käsin käyä Kalevalaan . . .

— Semmoinen se on alku. — Mutta en minä enään . . .

Kaarlo oli kuunnellut Eevan runoa ja tunsi ja ehti ajatella siinä monenlaista.

— Sekö tyttöä enimmään miellytti — ne mertentakaisen miehen kirjat?

— Ne ensin . . .

— Ei mies itse vähääkään?

— On se lopussa sekin . . .

— Anna minulle se runo! — pyysi Kaarlo ja hänen äänessään helähti semmoista hellyyttä, jota ei Eeva koskaan ennen ollut kuullut.

— En minä sitä ole kirjoittanut . . .

— Milloin sinä olet sen sepittänyt?

— Kerran illalla minä . . . kun jo olin maata pannut.

He olivat pitkän aikaa ääneti.

— Tiedätkö Eeva, että sinulla on verraton muisti ja paljon muutakin . . .

— Minulla olisi niin kauhea halu lukea . . . Kun oppisi oikein paljon. Siellä isossa maailmassa taitaa saada lukea niin paljon kuin tahtoo . . .

— Elä sinne kaipaa isoon maailmaan. Sinä et tiedä kuinka suuria syntiä siellä tehdään . . .

— Vaan sinnepä lähdette tekin taas!

— Niin mutta sinulla on parempi täällä, sinä et tunne elämää . . . et tiedä kuinka pahoja ihmiset maailmassa ovat . . .

— Ettepähän ole tekään paha . . .

— Minä juuri olenkin paha . . . Jos sinä tietäisit kuinka paha minä olen . . . olisin voinut sinutkin pettää jos sinä olisit ollut semmoinen kuin muut tytöt . . .

— Enkö sitten ole semmoinen?

— Et, sillä sinä olet hyvä. Sano minulle eikö sinua kukaan poika ole suudellut tai muuten . . .

— Ei ole koskaan. Minkätähden te sitä kysytte?

— Ilman vaan.

Kaarlo siirti tuoliaan vähä lähemmäs Eevaa.

— Miten oli sitten se runon loppu? Sano nyt!

Eeva luki lopunkin. Siinä kuvasi hän

rakastavansa sitä kaunista miestä. Kaarlo kuunteli henkeään pidättäen ja kun Eeva lopetti, otti hän varovasti Eevan kädestä kiinni ja kysyi:

— Tosiko se on tuo sinun runosi?

— Tosi se on.

— Eeva, Eeva . . . sinä olet kaikkein paras tyttö koko maailmassa . . .

Hän tunsi ääretöntä onnea, suloa ja kai-puuta samalla kertaa. Hän yritti painaa Eevan rinnalleen, suudella noita viehkeitä, punertavia huulia ja vakuuttaa . . . Mutta oli jotakin joka esti . . . Hänestä tuntui, että Eeva oli liian hyvä hänen hyväiltäväkseen . . . niin lapsellinen, vilpitön ja suora. Mutta hän tunsi, että Eevan käsi vapisi hänen kädessään . . .

— Erämaan kukka . . . kovan kiviön kävijä . . . Tiedätkö, että olet minulle niin rakas . . . niin rakas, etten minä sitä osaa sanoa . . . Te olette minulle rakkaat kaikin . . . isä, äiti ja pojat ja pikkutyöt . . .

Hän heltyi niin, että pillahdi itkuun.

— Minulle, tulee niin äärettömän ikävä, kun te lähдете . . .

- Lähtisitkö sinä minun kanssani?
— Lähtisin minä . . .
— Mutta jos minä sinut pettäisin ja jättäisin sitten . . .
— Ette te voi minua pettää . . .
— Mistäs sen niin varmaan tiedät?
— Minä näen sen teidän silmistänne ja muutenkin . . . te olette hyvä.
— Lapsi raukka! Rakastatko minua?
— Rakastan minä . . . nyt minä oikein rakastankin . . .
— Mutta isä ja äiti ja pojat ja pikkutyöt?

Eeva jäi sanattomaksi. Kaarlo lähenei häntä ja painoi kuuman suudelman hänen otsalleen.

— — —
Eevan poistuttua tunsikaarlo elävänsä jaloa, puhdasta, ihanaa elämää. Kaikki saasta ja lika tuntui lähteneen pois hänestä . . .

Rakastiko hän Eevaa?

Rakasti nyt, rakasti puhtaammin kuin ennen nuorena, josta jo oli pitkä aika. Hänestä tuntui niinkuin hän nyt vasta alkaisikin elää

ja että entinen elämä oli vaan pahaa unenäköä . . .

Ja kun elokuun pehmeä hämy hiipi huoneeseen, loi hänen kuvituksensa suloisia haaveita sydämeen . . .

Se entinen katala ja köyhä elämä kangasti vielä ja tunto soimaili hukkaan menneistä vuosista . . .

. . . Jo oli hän nähnyt, ja kokenut maailman elämää! Mitä enään sinne pyrkimään takaisin, josta onnellinen sallimus johdatti pois? Miksi palata takaisin viekotusten ja viettelysten teille . . .

Täällä oli löytänyt sen uuden elämän, jota oli hakenut ja ikävöinyt . . . löysi vielä paljon muutakin . . . tapasi suuren, puhtaan ja kalliin aarteen, joka oli parempi kuin kaiken maailman kunnia ja rikkaus . . .

Miks'ei voisi jäädä tänne koko elinajakseen? Eläisi täällä . . . Eeva rupeaisi hänen vaimokseen . . . He tekisivät uuden talon tuonne Raakonrannalle . . . Siellä olisi maita ja metsiä . . . Hän katoaisi pois maailmasta . . . ei kukaan häntä kaipaisi ja toveritkin unhottuisivat.

Mutta sitten syntyi toinen kuva . . . Jos veisi Eevan täältä matkassaan . . . näyttäisi siellä niille Helsingin mamselleille erämaan kukan . . . Mitä ne olivat kaikkine sivistyksineen? Hampaat mustia, madonsyömiä tynkiä, huulet vaaleat ja kuin nuoltut, poskien puna lievää ja sairasta . . . Hyi!

Eeva oppisi pian ison maailman tapoja. Hänen erinomainen muistinsa ihmetyttäisi kaikkia . . .

Ja kaikki häntä ihailisivat . . .

Niin kaikki! Mutta jos sieltä joukosta ilmaantuisi semmoinen, joka olisi uljaampi kuin hän ja viekottelisi Eevan hänen viereltään . . .

Sitä ei tiennyt. Maailma oli niin paha ja niin kaunista ja lahjakasta tyttöä kuin Eeva ei ollut olemassakaan . . .

Ei, ei. Parempi on sittenkin, että Eeva saapi olla täällä vankkojen vaarojensa ja suurien salojensa takana. Yksinäistä on tämä elämä, mutta tämä on tervettä ja rauhallista . . .

Mutta voipiko hän nyt erota Eevasta, kun he kumpikin rakastavat.

Tyttö parka! Elämän kovaa koulua käytäällä työtä tehden ja karjaasi hoidellen, mutta elämäsi on kuitenkin onnea, rauhaa ja suloista sopusointua . . . Mistä on hän saanut kaipuun maailmalle, kun sinne mieli tekee? Oliko hän liian paljon kertonut ja herättänyt nukkuvia haluja? Oliko tullut sanotuksi maailmaa paremmaksi ja kauniimmaksi kuin on? Ehkä. Ehkä ei.

Mutta Eeva oli niin herkkä ja hellä ja hänen mielikuvituksensa nopea kuin salama. Jos hän joutuisi ihmisjoukkoon ja näkisi kirjavia ihmiselämää . . . näin yht'äkkiä erämaan rauhasta vilisevään ihmisvirtaan . . .

Ja taas hän mietti:

Tänne tulen takaisin . . . täällä elän . . . tänne kuolen. En missään olisi minä parantunut näin terveeksi . . . En missään muualla olisi saanut takaisin kuihtuvia voimiani, en karastuksi siveellistä tarmoani . . . Tämä on onnelani ja elämäni paratiisi . . .

Tämmöistä oli mahtanut olla ennen Suomen kansan elämä silloin kun se tämän karun, mutta ihanan maan valitsi isänmaakseen.

Laulun ja soiton ihmemaa! Kärsivällisyyttä, siveellistä tarmoa ja sitkeää työtä! Siinä se oli heidän voittonsa ollut . . .

Täällä oli vielä jäljellä sitä voimaa, jolla suomen korvet ovat viljaviksi vainioiksi viljelty! Heikki oli sitkeän suomalaisen perikuva ja Eeva laulun ja neron ja sciton hengetär, jonka suonissa varmaan vielä virtaili vanhan Väinämöisen viisasta verta.

Ihme tyttö! Ihana tyttö! Sinun kirkkaan silmäsi himoton ilme, on nostanut minut elämään, oikean terveen elämän kukkulalle . . .

Sinun siveellinen voimasi minut on parantanut! Omat voimani olivat jo lopussa! Kuinka minä sinua nyt rakastan puhdas, kauris pulmuni! Vedän sinut povelleni ilman himoa ja kiihkoa ja rakastan sinua niin, että . . .

En tahdo sinua täältä siirtää pois pahan maailman markkinoille . . . Ei kukaan saa sinun taivaan ihaniin silmiisi kurkistella eikä kukaan huultesi punaa vaalentaa. Elät täällä semmoisena kuin Luojan kädestä lähdit — erämaan ja kiviön ihmetyttö . . .

Hän paneusi levolle ja nukkui pian, hyvän omantunnon ja suloisen rauhan täyttäessä hänen sydämensä.

VII.

Pohjolan kesä on lyhyt.

Valo muuttuu vaaleaksi hämyksi elokuun alussa ja öinen verho kattaa taivaan.

Yht'äkkiä huomasi Kaarlo, että syksy henki jo ilmassa ja luonnossa alkoi lakastua kesän voimakas vihreys.

Oli ollut niin kummallista hänen elämänsä täällä erämaassa, täällä valon ja hiljaisen rauhan ympäröimänä, ettei hän itsekään oikein käsittänyt. Mutta sen hän tunsikin, että hän oli uusi mies, joka maailmaan astuu ja että hän tietää sen mutkikkaat polut.

Mutta kun hän ajatteli eroaan ja lähtöään pois suureen maailmaan, valtasi hänet kumma kaiho ja ikävä. Tämä kesä oli ollut hauskin kesä koko hänen elämässään. Niin tervettä ja puhdasta, virkistävää ja opettavaa. Ei mikään

tuntunut hänestä niin hyvältä kuin se, että hänen suhteensa Eevaan oli säilynyt niin puhtaana. Nyt hän tunsu sen.

Mitä olisi hänen ilonsa ollut jos olisi antanut himojensa herrana mellastaa? Kurjana ja häpeässä saisi hän nyt hyvästin jättää — eikä koskaan voisi palata takaisin . . .

Mutta nyt voipi.

Hän käveli pellolle, jossa koko talon väki oli leikkuulla. Enin osa peltoja oli jo hasioissa ja kuhilaalla eikä leikkaamatta ollut enään kuin navetan takainen pelto.

Kaarlon tullessa pellolle, nousi Eeva leikkaamasta ja alkoi teroittaa sirppiään.

— Viikon päästä siis lähdette, — sanoi Eeva hiljaisella äänellä.

Kaarlo istahti pientareelle vastapäätä Eevaa.

— Kun minä pääsisin kirkonkylään asti saattamaan . . . Mutta äiti ei saata lypsää . . .

— Minä lähetän sinulle hyviä tuliaisia isän matkassa ja talvella kirjoitan . . .

— Ja sitten ensi kesäksi tulette taas tänne meille! . . .

— Kun elänen, niin varmaan tulen ja silloin tulet matkaani . . .

Eevan silmissä ihan ilo salamoit.

— Kun olisi talvi oikein lyhyt . . .

— Sinä kirjoitat minulle . . . Kerrot kuinka täällä metsänriistaa saatte . . .

— Niin, niin . . .

Heikkikin tuli siihen.

— Onnen te toitte tänne matkassanne, — sanoi hän. Hyvä on kesä ollut ja vuosi tulee runsas ja raskas . . . Näin runsasta vuotta en ole koskaan ennen saanut . . .

— Saatte leipää koko talveksi?

— Hyvinkin. Liikenee ruunallekin appeeseen komahuttaa. Tässä on nyt . . . kun tämän vielä leikkaamme, niin on kaikki leikkattu.

— Eipä ole hallaa näkynyt . . .

— Ei ole tämän järven rannalla, mutta kun kuuluu kirkonkylässä ja muuallakin jokivarrella halla arimmilla paikoin hätyytelleen.

— Niinkö? Kuka sieltä on sanomia tuonut? Onko siellä ollut kulkijoita?

— Täältä Autojyppyrästä, johon meiltä on

penikulma, on ruotilainen kuollut ja sitä on käyty hautaan saattamassa. Saattomiehet olivat kertoneet Aapolle . . .

— Missä Aapo ne kohtasi?

— Aapo on käynyt linnustamassa . . .

Kaarlo jutteli siinä Heikin kanssa minkä mitäkin, mutta parhaasta päästä hän katseli Eevaa, joka reimasti leikkasi ohran kellertäviä olkia. Ja kun vähäkin oli väliä kuiskasivat he toisilleen lämpöisen sanan.

— Huomenna ollaan jo riihellä ja kun heti myllyyn toimitan, niin saatte tekin maistaa uutisleipää, — tuumaili Heikki. Käyppä Akseli lisäämässä koivuja riihen pesään.

Rannempana navettaa, metsän laidassa, kivisen rovan päällä oli riihi latoineen ja ruumenhuoneineen. Räystäään alta, seinän raoista ja ikkunoista tuprusi vaaleaa koivuhalkojen savua kirkkaaseen ilmaan.

— Paistamme pottuja tänä iltana riihen pesässä, — esitteli Akseli.

Paistetut perunat olivat herkkua vasta kirnutun voin kanssa. Kerran saaristossa ollessaan oli Kaarlokin syönyt paistinperunoita.

— Niin me teemme, Akseli, — sanoi hän. Pidämme oikein hauskaa tänä iltana.

— Jotta senkin hauskan vielä näkee, — sanoi Heikkikin ja painautui leikkaamaan.

— — —

Hämyn tullessa saatiin kaikki leikkuu lopumaan. Enin osa lyhteitä oli jo haasioituna, kuhilaalla oli vain navetan takainen pelto.

Istuvivat kaikin suuren kirkkaan takkavalkean ääressä pirtissä ja Kaarlo kertoi olostaan ulkomailla. Kahvit juotua päättivät nuoret lähteä riihelle perunat paistamaan. Mutta hämyn enetessä kirkastui taivas ja tähtiä alkoi vilkkua siellä täällä. Järven päälle laskeusi sakea usva, joka siihen kokoontui suomailta, vuorten kallioisista rotkoista ja pohjattomilta leviltä.

Kun Heikki tuli sisälle arveli hän:

— Jopahan taitaa halla tänä yönä olla liikkeellä . . . Seestyy taivas eikä tuulen henkeä käy . . . Parahiksi taisimme ehtiä leikkuun lopettaa . . .

Äskeinen iloisuus katosi ja Kaarlo huomasi kaikkein kasvoilla pelästyneen ilmeen. Halla oli niin kova vieras, että sen paljas nimi jo

vapisutti, vaikkei enään ollutkaan pelkoa että se leivän ryöstäisi.

— Kyllä minä sitä vähin olen aavistellut, kun tuuli on monta päivää ollut pohjoisessa ja sillä minä olen tässä kiirettä pitänytkin leikkuussa. Olisin vielä tuon navettapellon antanut olla . . . antanut tuleentua pari päivää, mutta epäilin, että kyllä se . . . ja aamulla on kyllä kuura maassa, se nähdään.

He lähtivät kaikin ulos. Kaarlo tunsu jo portailta, että ilma oli jo kylmennyt ja taivaalta välkkyivät kirkkaana tähdet.

Hän ei ollut koskaan tiennyt hallaöistä mitään. Tuskin oli koskaan ajatellut niin pitkältä, että olisi tiennyt hallan yhtenä ainoana aamuhetkenä vievän kaiken toivon ja kesän vaivat. Mutta kun hän nyt näki Heikin vakavat kasvot ja riemun silmissä siitä, että oli ehtinyt vilja kypsyä ja sen oli kerjennyt leikata, ymmärsi hän taas paremmin erämaan elämää. Yksi solmu oli taas auennut ja taas hän tunsu siirtyvänsä likemmäksi näitä ihmisiä.

Pihalla seisoessaan puheli Heikki Kaarlolle:

— Tämmöinen se on . . . Vaikka on läm-

min päivä olevinaan, voipi silti tulla hallayö. Jos tämmöisenäkin yönä vilja vielä on keskissä niin kaikki viepi . . . ei muuta jää kuin lentäviä kaunoja . . . Voipi välisti tulla kylmä keskellä kesääkin . . .

— Mutta tämänhän ei ole hallan arka? —
muisteli Kaarlo.

— Ei olekaan, ja minä kun tavallisesti teen kevätkylvöni hyvin aikaiseen, heti lumen lähdettyä, niin joutuu pian leikattavaksi. Vaan kyllä tämmöisenä yönä nyt vie kaikki, joka ei ole ehtinyt leikata ja jonka pellot eivät ole kypsiksi joutuneet . . .

He seisoivat kauvan äänettöminä, taivaalle katsellen.

Silloin tuli Akseli juosten riiheltä ja huusi, että perunat jo olivat kypsyneet.

Heikkikin seurasi riihelle paistinperunoita maistelemaan.

— — —
Ja seuraavana aamuna varhain noustiin ensimmäistä riihtä puimaan.

VIII

Oli vielä varhainen aamu.

Yö on ollut kylmä. Valkoisena huurteena kimaltelevat Kaiholan uudistalossa pellon sänget ja pihamaan nurmikko. Kirkkaana nousee syyskuun aurinko ja kimaltelee valkoisten kattojen harjoilla.

Venevalkamassakin ovat porraspuut huurteessa ja jäänriittaa palanen rantahiekan reunalla.

Heikki siinä puuhaa venheen luona, asettellen uusia hankavitsoja paikoilleen. Kun kuura on maasta sulanut ja päivä noussut korkeammalle, työnnetään vene vesille.

Kaarlo on nyt poislähdössä Kaiholasta.

Eeva ja Akseli lähtevät venheessä saattamaan poikki järven Raakonrannalle, mutta

Heikki menee kirkonkylään asti, johon nyt on muitakin asioita.

Rannalla seisovat emäntä ja pikkutyöt ja Aapo ja Erkki katselevat, kun vene loitonee rannasta.

Eeva on nytkin istunut soutamaan. Heikki pitää perää ja Kaarlo ja Akseli istuvat keskipiitan päällä. Eevan silmissä on kostea kiilto ja koko hänen olentonsa alakuloista.

— Silloin oli aamuyö, — sanoo Eeva hiljaa.

— Niin oli . . . se oli ihana aamu . . . Mutta kaunis päivä nytkin tulee . . . Kas nyt kun jo näkyy keltalehtiä tuolla lehdoissa . . . syksy tulee . . .

— Ja sitten se talvi . . .

Eevan ääni on surullinen.

Kaarlo on omituisissa mietteissä ja kummalliset ristiriitaiset tunteet mellastavat hänen sydämessään. Kun hän muistaa sitä maailmaa, josta oli tänne uuteen elämään tullut, tuntuu välisti vieläkin että sinne ikävöi takaisin . . . Mutta kun vertasi sitä entistä tähän nykyiseen, niin vavahti sydän. Jos se vieläkin

veisi pyörteisiinsä, jos se vieläkin voisi viehättää . . . jos sillä vieläkin olisi nautintonsa . . . ja jos hän ei enään jaksaisikaan . . .

Mutta sen hän tunsi, että häntä halu veti takaisin, mutta toinen, väkevämpi, tänne piddatti. Syvällä sydämessä oli kuin epämääräinen pelko siitä, ettei sieltä enään jaksaisi takaisin tänne tulla, jos kerran pyörteeseen joutuu . . .

Mutta mitäpä tarvitsee hänen suin päin entiseensä vajota. Hän järjestää vaan asiansa, kulkee varovasti, silmät auki, pää pystössä, kulkee niinkuin vuorivaeltaja jyrkänteen rantaa ja varoo ettei hän kuiluun putoa . . . ja palaa tänne takaisin . . . oman rakkaan, ihanan impensä syliin ja erämaan yksinäiseen rauhaan.

— Kuinka lie teillä hauska ollut, mutta kyllä te paljoa riskimmän näköinen nyt olette kuin tänne tullessa, — puhelee Heikki veneen perästä.

Oli toki! Kaarlo oli lihonnut ja ahvettu. Näytti siinä pieksujalassa aika sydänmaan mieheltä.

— Täällähän elää paljaasta ilmasta, —

naurahti hän. — En ole koskaan tuntenut itseäni näin terveeksi . . .

— Terveenä mekin täällä olemme pysyneet.

Kaarlo koettaa haastella jotakin hauskaa, mutta ei hymähdä Akselikaan. Suurin, totisin silmin katselee poika ja on kuin itkuun tahtoisi laueta.

— Jouluksi minä lähetän Akselille kuvakirjan ja pikkutyöille myös.

Mutta ei huvita sekään poikaa.

— Tulkaa sitten vaan kesäksi, — pyytää poika pitkän väliajan perästä.

— Varmaan tulen.

Eevan silmissä on yhä kostea kiilto ja Kaarlosta näyttää niinkuin hänen hento povensa tuskasta kohoileisi.

— Jos te ette muistakaan minua!

Eeva puhuu hiljaisella äänellä.

— Minä muistan aina ja ijäti! Muista sinäkin minua . . . ja isän kanssa jo kirjoitan ja lähetän tuliaisia ja kirjoja saat kovasti . . .

— Jos minä Mikkelinä pääsen isän kanssa voinvientiin kirkonkylään, niin silloin käyn kirjettä kysymässä . . .

— Niin tee. Silloin siellä jo on.

Jo kopsahtaa vene Raakonrannan hiekkaiseen venevalkamaan, jossa vielä näkyy nokisia hangon palasia kesällisestä merkkituloesta.

— Mahtuisi tänne toinenkin talo, — arvelee Kaarlo.

— Jo toki, mutta eipä ole miestä, joka paljain kämmenin uskaltaisi alkaa.

Ja sen sanottuaan nousee Heikki veneen perästä, nostaa Kaarlon kapsäkit rantahiekalle ja alkaa niitä korentoon asettaa, sitten olalla kantaakseen.

— Kevenneet nämä ovat. Ne kirjatko ne niin raskaita olivat!

— Nepä ne.

Kaarlo on irroittanut sievän kiiltävän sormuksensa sormestaan ja kun hyvästelee Eevaa niin sen Eevan sormeen painaa.

— Pidä nyt tämä muistona minulta ja kiitos nyt kaikesta!

Akseli pillahtaa itkuun ja silloin ei Eevakaan enään voi pidättäytyä.

— — —

Heikki kulkee taas edellä, Kaarlo perässä. Hyvää vauhtia astuvat eivätkä tee enään Kaarlonkaan kävelyllä kiusaa polulla olevat kivet ja risut.

Kun ovat ehtineet siihen Heikin lepokivelle, esittelee Kaarlo, että siinä levänettäisiin. Siitä näki vielä repaleita järvestä ja tuttuja vaarojen lakia järven ympäriltä.

Heikin istuessa kivellä nousee Kaarlo korkeammalle kallion lohkaruelle, josta näköala on avarampi. Sieltä näkyy melkein koko järvi ja talo korkealta törmältä. Puolijärnessä jo menivät Eeva ja Akseli . . .

Onnen järvi! Sydänmaan, kiviön kirkas silmä! Kesäsin kirkas ja sininen, talvisin hohdavan valkoinen ja häikäisevän puhdas . . . Voi, nähnenkö sinut vielä onneni ja iloni päivinä . . .

Hän pyyhkäsi kyöneleet poskiltaan ja vilkasi vielä kerran Kaiholaan päin. Ja sitten eteläisille ilmoille, josta näkyi ääretöntä päiväpaisteista erämaata ja jostakin hyvin kaukaa vesien välkettä . . .

Kun hän vertasi entistä elämäänsä tähän

nykyiseen, vavahti sydän . . . Jos se vieläkin se entinen veisi pyörteisiinsä . . . jos se vieläkin voisi viehättää . . . jos sillä vieläkin olisi nautintonsa ja jos ei enää jaksaisikaan takaisin tulla . . .

Syvällä sydämessä oli kuin epämääräinen pelko siitä, aavistus ettei enään koskaan kykenisi palaamaan jos sen pyörteeseen joutuisi . . .

Väinö Kataja on ennemmin ilmestyneistä kirjoistaan saanut m. m. seuraavia arvosteluja eri sanomalehdiltä:

Kulmuja I (ilmestynyt v. 1901):

„Harvoin saa arvostelija niin täydellisellä vakuumuksella suositella kaunokirjallista teosta kaikille lukijoille ilman poikkeusta. Erinomaisen kaunista ja väririkasta on kieli, hienon tuntehikas on tekijällä sydän ja hänen kirjutustapansa muistuttaa Juhani Ahon ensimmäisiä lastuja, silloin kun ne uusimman vaikutuksensa tekevät.“
Hämeen Sanomat.

Kulmuja II (ilmestynyt v. 1903):

„On kieleltään sorjasti helähtelevä kertomuskoelma. On joukossa monta hyvää, tekisi mieli sanoa helmeä. Tunnelmaa uhkuu kertomuksista runsaasti, uhkuu niistä joskus raikasta huumoriakin ja kielen kauneudelle ja sujuvalle käytölle on kaikki tunnustus annettava. Teosta voi täydellä syyllä suositella kaikelle kirjallisuutta seuraavalle yleisölle.“
Keski-Savo.

„**Varavallesmannina**“ (ilmestynyt 1906):

„Ansiokas lisä meidän vielä verrattain köyhään iloluontoiseen kirjallisuuteemme. — — Kertomukset ovat täynnä humoria, sitä puhdasta, mutta silti sattuvaa leikkillisyyttä, mikä saa mustamielisimmänkin hymyilemään. — — Katajan kirjutustapa on esimerkiksi kelpavaa. Se on kohtuullisen lyhyttä ja aina asiallista.“
Kymnlaakso.

Maalaiskuvia I (ilmestynyt v. 1907):

„Väinö Katajalla on edelleen sama tarkka silmä tehdä havainnoita kotiseutunsa Perä-Pohjolan kansan elämästä ja sama sattuva tapa panna paperille näkemänsä, kuulemansa, kieli on edelleen kaunista, sujuvaa, nuortea ja sanarikasta.“
Mikk. Sanomat.

Tuskaa (ilmestynyt v. 1907):

„Vähäinen novelli, missä kerrotaan lappalaistyön Eilan ja helsinkiläisen metsäherran lyhyttä, mutta hehkuksaa lemmentarinaa Lapin raukoilla rajoilla. — — Miinuun se on suuresti vaikuttanut välittömyydellään, vaatimattomuudellaan ja puhtaudellaan, mikä on kuin Lapin valkoinen lumi. Se on kuin elämän varrelta paperille pantu kuva. — Kauniit ja vaikuttavat ovat luonnonkuvaukset Lapin mailta, mitkä vetävät vertoja etevimpien kirjailijoittemme luonnonkuvauksille.“ Karjala.

Maalaiskuvia II (ilmestynyt v. 1906):

„Nämä kuvaukset ovat kirjoitetut Väinö Katajan tunnetulla reippaalla ja omatakeisella kielellä ja ovat sangen sattuvia maalaiskuvia. Sattuvasti tulee monissa paikoin esiin uusi ja vanha katsantokanta, joissa kansan terve järki esiintyy usein ylimpänä.“ „Liitto“.

Elämän loppuessa (ilmestynyt v. 1908):

„Romaani on kolmiosainen, josta ensimmäinen osa on kuin ihana alkusoitto. Siinä kirjailija antaa lukijan mielikuvituksen liidellä rakastavan naissielun, romaanin päähenkilön, Lailan, johdattamana ihanaan fantastiseen muistojen maailmaan, jossa kohtaamme vain onnea, suloa uskollisuutta ja puhtainta rakkautta.“

„Maalainen“.

Väinö Katajan kirjoja myyvät, mikäli painoksia vielä riittää, kaikki kirjakaupat ja allekirjottanut kustantaja.

Arvi A. Karisto

Kustannusliike, Hämeenlinna.

Alkuperäisiin

suomalaiseen kaunokirjallisuuteen jokainen kirjallisuuden ystävä tuntee itsensä velvoitetuksi tutustumaan. Mainitsemme tässä muutamia uusimpia kustannuksellamme ilmestyneitä uutuuksia:

U. W. Walakorpi,

Silmänräpäyksiä, novelleja. Hinta 2: 50. Sisältää kertomukset: Mestari Sepeteus; Turhaa; Hämähäkki; Autio talo; Lupaava kirjailija; Tarina mustapukuisesta naisesta; Dolora; Kuu; Liena; Hopeahäät; Korvenääniä; Satu pojasta, jolla oli suru; Uni; Yksinäinen mies.

Emil Lassinen,

Joel Sormensuo, kertomus nykyajalta. Hinta 2 mk. Torpanpojan elämän kuvaus, kehitys sosialismiin ja siitä pois — se on kirjan mielenkiintoisin sisältö. Sattuva ja todellinen kuvaus.

Larin-Kyösti,

Aarteenkaivajat, kolminäytöksinen hölmöläiskomedia. Hinta 2 mk. Suositun kirjailijan uusin tuote, joka mehevyydellään ja kansanomaisuudellaan on paljon ystäviä saavuttanut.

Yrjö Heilala,

Rautatieltä ja sen varsilta II, kokoelma kertomuksia. Hinta 1 mk. 75 p. Sisältää 13 rautatieltä ja sen varsilta poimittua kuvausta, joita nautinnolla lukee. Saanut useita kiittäviä arvosteluja.

Heikki Meriläinen,

Sattumuksia Jänislahdella, kuvaus. Hinta 2 mk. 25 p. Suositun kansankirjailijamme uusin teos, joka kansanomaisuudellaan ja suoralla esitystavallaan vetää puoleensa.

Antero Avomieli.

Auskultantin päiväkirja, pöytälaatikon salaisuuksia vv. 1899—1900. Hinta 2: 75.

Myydään kaikissa kirjakaupoissa ja kustantajalla.

ARVI A. KARISTO.

Kustannusliike, Hämeenlinna.

Suom. kansok. l.

Kataja

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 102 1166

7

